

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Program nauczania dla edukacji wczesnoszkolnej

Ciekawi świata

Materiał przygotowany w ramach projektu:

„Innowacyjna Szkoła – Szkołą Przyszłości”, nr WND-POKL.03.03.04-00-070/13

**INNOWACYJNA SZKOŁA
– SZKOŁĄ PRZYSZŁOŚCI**

Program nauczania

„Ciekawi świata”

Spis treści

Wstęp.....	3
1. Założenia programowe	5
2. Warunki realizacji programu	9
3. Cele kształcenia i wychowania.....	12
4. Procedury osiągnięcia celów	19
5. Treści nauczania i opis założonych efektów kształcenia.....	24
6. Kryteria oceny osiągnięć uczniów i metody ich sprawdzania.....	58
Bibliografia.....	61

Wstęp

Pomysł na napisanie innowacyjnego programu dla edukacji wczesnoszkolnej narodził się w związku ze zmianami w organizacji pracy szkoły podstawowej wprowadzonymi przez Ministerstwo Edukacji Narodowej. Na zmiany te składają się:

- nowa podstawa programowa;
- obowiązek organizowania pomocy pedagogiczno-psychologicznej dla uczniów o specyficznych potrzebach edukacyjnych;
- obniżenie wieku obowiązku szkolnego (dzieci sześciolatnie w pierwszej klasie);
- nowa formuła sprawdzianu w klasie szóstej szkoły podstawowej od 2015 r. (zmiany w części matematycznej oraz sprawdzian z języka obcego nowożytnego);
- niskie wyniki uczniów na sprawdzianie w zakresie *rozumowania i wykorzystania wiedzy w praktyce* (wg danych CKE).

Program „Ciekawi świata” adresowany jest do nauczycieli ambitnych, kreatywnych, realizujących proces nauczania w sposób nowatorski. W sposób szczególny program podkreśla potrzebę wyzwania myślenia naukowego poprzez stwarzanie różnorodnych sytuacji dydaktycznych rozwijających ciekawość poznawczą, angażujących dziecko do obserwowania, zadawania pytań i poszukiwania na nie odpowiedzi. Jest propozycją innowacyjnego, zintegrowanego nauczania, w którym na wszystkich obszarach edukacji stosowane są metody i formy pracy wyzwajające postawę badawczą. Naturalna ciekawość świata, typowa dla dziecięcych zachowań, stanowi zatem punkt wyjścia do realizacji programowych celów kształcenia i wychowania. Dziecko, przekraczając próg szkoły, jest podekscytowane tym, co je spotka w nowym środowisku. Jest chłonne i gotowe do poznawania i przyswajania nowych dla niego wiadomości i umiejętności. Z radością poznając świat wszystkimi zmysłami, uczy się czytać, pisać, liczyć, śpiewać, rysować, malować, recytować. Wiedza i umiejętności zdobyte w taki sposób wpłyną na rozwój operacji umysłowych rozbudzających motywację do nauki i doskonalących procesy poznawcze.

Zmiany wprowadzone przez Ministerstwo Edukacji Narodowej oraz Centralną Komisję Egzaminacyjną wymuszają na nauczycielach szkoły podstawowej zmodyfikowanie dotychczasowego sposobu nauczania. Naukę w szkole rozpoczynają coraz młodsze dzieci. W roku szkolnym 2015/2016 wszystkie sześciolatki będą już obowiązkowo w klasie pierwszej. Praca w grupach zróżnicowanych wiekowo, a co się z tym łączy, emocjonalnie i intelektualnie, nie jest łatwa. Świadomość, że najważniejsze dla przyszłości szkolnej dziecka są początki, jest dla nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej dużym wyzwaniem. Rodzą się pytania: Jak prowadzić proces dydaktyczny, aby dzieci chętnie chodziły do szkoły i lubiły się uczyć? Jak zaspokoić ich naturalną potrzebę zabawy, a zarazem odpowiedzialnie uczyć i wychowywać?

CKE kładzie nacisk na takie formułowanie zadań w matematycznej części sprawdzianu po klasie szóstej, aby zmuszały ucznia do odejścia od wyuczonych schematów na rzecz rozumowania, modelowania, tworzenia strategii, a także do wyrabiania pożądanych postaw i cech takich jak umiejętność koncentracji, wytrwałość w przezwyciężaniu trudności, staranność, krytyczny stosunek do wykonywanej pracy. Istotną zmianą w formule sprawdzianu jest też wprowadzenie obowiązkowego egzaminu z języka obcego nowożytnego. Dodatkowo Rada Europy wezwała w 2002 r. państwa europejskie do podejmowania działań umożliwiających naukę przynajmniej dwóch języków obcych już od bardzo wczesnego wieku dziecka.

Program „Ciekawi świata” wychodzi naprzeciw tym oczekiwaniom. Nie można zakładać wysokich wyników na nowym sprawdzianie, rozpoczynając przygotowywanie do niego uczniów dopiero w klasie szóstej. Prezentowany program jest propozycją innowacyjnego nauczania, w którym

preferowana jest dydaktyka poznawczo-konstruktywistyczna i interakcyjna, związana z zaspokajaniem potrzeby posiadania wiedzy poprzez samodzielne jej odkrywanie i wytwarzanie.

Do realizacji celów programowych jako przedmiot wiodący została wybrana edukacja przyrodnicza. Świat otaczającej przyrody, najbliższy dziecku, stanowi najciekawszy obszar poznania. Treści przyrodnicze stanowią więc punkt wyjścia edukacji zintegrowanej, wokół nich można doskonale integrować edukację polonistyczną, matematyczną, społeczną, plastyczną, techniczną itp. Wiele zagadnień tematycznych realizowanych w integracji wczesnoszkolnej można też wprowadzić na zajęciach języka obcego. Język obcy powinien być narzędziem komunikacji i służyć do zdobywania nowych wiadomości i umiejętności. Zbieranie materiałów na dany temat, obserwacja wybranych elementów środowiska, utrwalanie i porządkowanie słownictwa kształcą nie tylko umiejętności językowe, ale również rozwijają umiejętność wieloaspektowego poznawania i badania przedmiotu zainteresowań¹. Zgodnie z podstawą programową w pierwszym etapie kształcenia wprowadza się ucznia w świat zagadnień przyrodniczych, wskazuje związki i zależności między elementami przyrody. W innowacyjnym programie idziemy o krok dalej – proponujemy zachęcić ucznia do poszukiwania odpowiedzi na pytanie, dlaczego tak jest². Mamy dociekliwe dzieci, trzeba więc być przygotowanym na ich pytania, ciekawość poznawczą, spontaniczną aktywność. Realizujący program nauczyciele mają możliwość kształtowania u uczniów umiejętności uczenia się jako sposobu zaspokajania naturalnej ciekawości świata, odkrywania swoich zainteresowań oraz wykorzystania zdobytej wiedzy i umiejętności w codziennym życiu. Takie umiejętności będą ważne w trakcie dostosowywania się młodego człowieka do zmieniającego się w XXI wieku świata i jego wymagań.

Integralną część programu stanowi bogata, multimedialna i interaktywna obudowa dydaktyczna. Walory dobrze dobranych, zintegrowanych nośników informacji są nieocenione: wspomagają indywidualne predyspozycje uczniów, zdolności, kreatywność, myślenie twórcze, typy zapamiętywania, autonomiczność ucznia. Lekcje, na których nauczyciel wykorzystuje środki multimedialne, są dla dzieci atrakcyjne, zachęcają do zainteresowania tematem, aktywizują, spełniają więc funkcję kształcącą, poznawczą, motywacyjną, kontrolną, samokształceniową.

Realizacja programu spełni oczekiwania dziecka, ponieważ nauczyciel wykorzysta sytuacje dydaktyczne i wychowawcze sprzyjające rozwijaniu wrodzonej potrzeby pragnienia zdobywania wiedzy, naturalną ciekawość poznawczą, zainteresowanie otaczającą przyrodą, wrodzoną ciekawość badacza, potrzebę udoskonalania siebie i swoich umiejętności.

Ważnym aspektem programu „Ciekawi świata” jest kształtowanie „dumy” małego badacza z dokonanych przez niego „odkryć”. Nauka powinna być dla dziecka wspaniałą szkolną przygodą.

¹ Mirosława Nawrocka-Groś, Metody i techniki nauczania języka obcego w kształceniu zintegrowanym. <http://www.profesor.pl/publikacja,14409>

² Marzena Żylińska, 2013. Neurodydaktyka, czyli nauczanie przyjazne uczniowi. Azymut, Wydawnictwo Naukowe UMK.

1. Założenia programowe

Prezentowany program stanowi innowację pedagogiczną polegającą na:

- nauczaniu edukacji przyrodniczej w oparciu o obserwacje, doświadczenia, dziecięce eksperymenty, zabawy badawcze;
- równoległym nauczaniu dwóch języków obcych: języka angielskiego i języka niemieckiego, już od klasy pierwszej szkoły podstawowej;
- korelacji przedmiotowej w ramach edukacji przyrodniczej i nauki języków obcych;
- integracji treści w ramach bloków tematycznych, wspólnych dla wybranych edukacji;
- dominacji metod eksponujących, problemowych, praktycznego działania (eksperymenty, doświadczenia, obserwacje, projekty edukacyjne itp.) w szczególności na zajęciach edukacji przyrodniczej;
- indywidualizacji nauczania i wychowania uwzględniającej specyfikę pracy z dziećmi o zróżnicowanym wieku rozwojowym oraz możliwościach i potencjale intelektualnym;
- prowadzeniu zajęć w oparciu o multimedialną obudowę dydaktyczną;
- nauczaniu treści zgodnych z podstawą programową oraz treści rozszerzonych poza nią wychodzących;
- realizacji treści programowych wszystkich edukacji w oparciu o metody i formy pracy wyzwajające u uczniów postawę badawczą;
- stwarzaniu sytuacji dydaktycznych i wychowawczych, umożliwiających uczniom doświadczenie sukcesu.

Istotnym założeniem programu jest takie prowadzenie procesu nauczania i uczenia się, aby nie zaprzepaścić dziecięcej spontaniczności, ciekawości, kreatywności. Przejście z przedszkola, w którym dominującą formą zajęć była zabawa, do zorganizowanej nauki w szkole musi przebiegać łagodnie. W dalszym ciągu zajęcia edukacyjne powinny być prowadzone w formie zabawy. Mają stanowić dla dziecka niespodziankę, zagadkę, którą ma rozwiązać. Stąd w proponowanych scenariuszach odchodzi się od typowych, schematycznych modułów, na korzyść zajęć opartych na działaniu praktycznym: doświadczeniach, dziecięcych eksperymentach, obserwacjach, zabawach dydaktycznych. Podczas wszystkich zajęć edukacyjnych dzieci powinny dyskutować, argumentować, wymieniać spostrzeżenia i wnioski, co pozwoli im na poszerzenie umiejętności i wiadomości z zakresu ortografii, gramatyki, geometrii, praw matematycznych. Dzieci chętnie też eksperymentują z farbą, fakturą, tworzą własne improwizacje ruchu, muzyki, badają możliwości własnego organizmu.

W związku z tym, że najbliższym i najciekawszym dla dziecka obszarem poznania jest otaczająca przyroda i zjawiska w niej zachodzące, do zrealizowania celów programu „Ciekawi świata” jako przedmiot wiodący została wybrana edukacja przyrodnicza. Wcielając się w rolę obserwatora, badacza, przyrodnika, naukowca, w sposób naturalny dziecko będzie uczyć się myślenia naukowego. Otaczająca je przyroda, jej różnorodność, piękno zastanawia, budzi zachwyt oraz stanowi inspirację do stawiania pytań (dlaczego?, skąd?, w jaki sposób?, gdzie?) i poszukiwania na nie odpowiedzi. Zadawanie pytań to ważna umiejętność. Wiąże się z procesem rozumowania, a co za tym idzie, uchwycenia istoty problemu. Jest to często trudniejsze od znalezienia rozwiązania. Trafnie zadane pytanie to punkt wyjścia do pytań kolejnych, dzięki którym zaspokajają się naturalną ciekawość dziecka i jednocześnie ją rozbudza. Zaciekawione dziecko, poszukując odpowiedzi, będzie chętnie badać, odkrywać, działać. Wyzwoli to emocje, mające wpływ na rozwój funkcji poznawczych: spostrzegania, pamięci, uwagi, obserwacji, mowy, myślenia, które należy rozwijać w ramach wszystkich zajęć edukacyjnych. Dostrzeganie zjawisk i procesów w środowisku bliskim dziecku, stawianie pytań

i hipotez, ujmowanie związków przyczynowo-skutkowych, umiejętność wyciągania wniosków na podstawie prowadzonych doświadczeń/eksperymentów wpłynie z kolei na uaktywnienie operacji umysłowych, takich jak:

- analizowanie – np. treści zadania, budowy wyrazu, zdania;
- porównywanie – np.: figur geometrycznych, pór roku, ptaków hodowlanych z ptakami dziko żyjącymi;
- klasyfikowanie – np.: wyrazów z „ó” wymiennym na „o” i „ó” niewymiennym, elementów zbiorów ze względu na daną cechę, grzybów na jadalne i trujące;
- opisywanie – np.: wyglądu kolegi, budowy owocu, krajobrazu;
- wnioskowanie – np.: woda jest podstawowym składnikiem organizmów roślinnych i zwierzęcych, woda jest jednym z głównych składników pokarmowych, a więc bez wody nie byłoby życia na Ziemi.

Sposób przekazywania treści programowych powinien być dostosowany do możliwości percepcyjnych uczniów i przebiegać tak, by na wyższym poziomie edukacji nie zachodziła potrzeba negowania czy odrzucania przekazanej wcześniej wiedzy. Nie ogranicza to jednak nauczyciela w używaniu pojęć i terminów naukowych, gdyż uczniowie poznają je w odpowiednim kontekście i w konkretnej sytuacji, co pozwoli na intuicyjne ich rozumienie.

W nauczaniu języków obcych w klasach młodszych istotną rolę odgrywa rozumienie i zapamiętywanie słownictwa związanego z najbliższym otoczeniem. Stąd pomysł na integrowanie treści nauczania edukacji przyrodniczej, bliskiej dziecku, z edukacją językową. Dzieci w wieku wczesnoszkolnym charakteryzują się dobrym słuchem, pamięcią krótkotrwałą i zdolnościami imitacyjnymi, dlatego łatwo zapamiętują nowe słownictwo, ale równie łatwo je zapominają. Potrafią odgadywać znaczenie wypowiedzi w oparciu o słowa-klucze, mimikę czy intonację. Tę zdolność wykorzystuje się w nauczaniu języka obcego. Treści nauczania zawarte w programie opracowane są spiralnie, aby dzieci mogły utrwalać je w kolejnych latach nauki. W procesie nauczania języka obcego wskazane jest przekazywanie dzieciom informacji różnymi kanałami: słuchowym, wizualnym i motorycznym, np.:

- prezentacja ustna, wsparta ilustracją, historyjką obrazkową, filmem, kukielką;
- zapamiętywanie nowego słownictwa i zwrotów utrwalone poprzez rymowanki, piosenki, odgrywane scenki;
- zadania utrwalające poznany materiał, polegające na rysowaniu, kolorowaniu, wycinaniu i wklejaniu.

Większość zadań i ćwiczeń powinna więc mieć formę gier i zabaw.

Należy pamiętać, że nauka na pierwszym etapie kształcenia polega na kształtowaniu umiejętności komunikowania się. Nawet niewielkie umiejętności językowe umożliwiają uczniowi porozumiewanie się w języku obcym. Rolą nauczyciela jest uświadomienie tego faktu uczniom. Powiązanie bliskich dziecku, a jednocześnie poznanych na zajęciach edukacji przyrodniczej treści nauczania z umiejętnościami językowymi stworzy sytuacje, w których nowo poznane słownictwo będzie można wykorzystać w celach komunikacyjnych. Dlatego bardzo ważna jest współpraca nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej z nauczycielem języka obcego, mająca na celu integrację treści nauczania ujętą w bloki tematyczne.

Wszystkie aspekty programu przyczynią się do kształtowania umiejętności kluczowych:

- czytanie – rozumiane zarówno jako prosta czynność oraz jako umiejętność rozumienia, wykorzystania i przetwarzania tekstów;
- myślenie matematyczne – umiejętność korzystania z podstawowych narzędzi matematycznych w życiu codziennym oraz prowadzenia elementarnych rozumowań matematycznych;

- myślenie naukowe – umiejętność formułowania wniosków opartych na obserwacjach empirycznych dotyczących przyrody i społeczeństwa;
- umiejętność komunikowania się w języku ojczystym i obcym, zarówno w mowie, jak i w piśmie;
- umiejętność komunikowania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, wyszukiwanie i korzystanie z informacji;
- umiejętność uczenia się jako sposobu zaspokajania naturalnej ciekawości świata i przygotowania do dalszej edukacji;
- umiejętność pracy zespołowej.

Atutem programu jest korelacja przedmiotowa: edukacji przyrodniczej, języka angielskiego i języka niemieckiego oraz integracja treści nauczania.

Korelacja oparta jest na:

- realizacji wspólnych celów programowych;
- jednakowej formule prowadzenia zajęć;
- wspólnej postaci przewodniej „Pana Ciekawskiego”;
- prowadzeniu cyklicznych (średnio jeden raz w miesiącu) zajęć badawczych w „Klubie ciekawskich”;
- zdobywaniu przez uczniów sprawności na zakończenie rocznych zajęć w każdej klasie.

Integracja polega na realizacji zajęć zgodnie z treściami zawartymi w tygodniowych ośrodkach tematycznych wspólnych dla trzech przedmiotów nauczania. Integracja przejawia się też w doborze metod, technik pracy oraz materiałów dydaktycznych stosowanych w nauczaniu. Ma to służyć lepszemu przyswojeniu i zapamiętaniu przez dziecko wiadomości i umiejętności. Choć w podstawie programowej obowiązuje zasada niepowtarzania treści nauczania na wyższych etapach edukacji, to ze względu na możliwości percepcyjne dziecka, w tym specyficznej dla młodszego wieku szkolnego pamięci krótkotrwałej, koniecznym jest utrwalanie, doskonalenie oraz rozszerzanie treści nauczania.

W związku z tym program „Ciekawi świata” zawiera spiralny układ treści, aby wychodząc od zaciekawienia dziecka „wąskim” tematem (problemem), przechodzić stopniowo do poszerzania jego zakresu, poprzez obserwowanie, poszukiwanie, badanie, odkrywanie.

Ważnym aspektem programu jest dbałość o kształtowanie motywacji wewnętrznej dziecka, aby nie bało się szkoły, czerpało przyjemność z nauki, chętnie podejmowało się nowych zadań, poszukiwało odpowiedzi na stawiane pytania, rozwiązań problemów badawczych. Tak organizowany proces dydaktyczno-wychowawczy będzie sprzyjać nie tylko postrzeganiu otaczającej rzeczywistości, wyzwaniu potrzeby poszukiwania prawidłowości, odkrywania zależności, ale w znaczącym stopniu wpłynie na kształtowanie takich cech charakteru dziecka jak: wytrwałość, siła woli, odwaga, kreatywność.

Program kładzie duży nacisk na uświadomienie dziecku, że wiedza i umiejętności nabywane w szkole potrzebne są w codziennym życiu. Podstawowym zadaniem nauki szkolnej ma być nie tylko przekazywanie szczegółowych informacji, ale przede wszystkim ich synteza i tworzenie u ucznia racjonalnego, całościowego obrazu świata.

Program uwzględnia specyficzne możliwości psychofizyczne oraz potrzeby edukacyjne uczniów. Dzieci w klasie stanowią zawsze zróżnicowaną grupę. Różnią się między sobą pod wieloma względami: dojrzałością emocjonalną, społeczną, fizyczną, intelektualną itp. Rozpiętość wieku rozwojowego, nawet w obrębie jednego rocznika, może wynosić kilka lat. Jest to najbardziej widoczne w klasach pierwszych, w których od momentu wprowadzania nowej podstawy programowej uczą się dzieci w różnym wieku kalendarzowym. Wskazany jest więc dostosowanie tempa pracy, zakresu wprowadzanych treści i ćwiczonych umiejętności do możliwości każdego ucznia.

Należy pamiętać, że dziecko w wieku wczesnoszkolnym nie jest w stanie spędzić w skupieniu całej 45-minutowej lekcji, szybko się nudzi, ze względu na krótkie okresy koncentracji oraz męczliwość. Nauczyciel może temu przeciwdziałać, nie trzymając się sztywno podanych w scenariuszach zajęć ram czasowych. Wskazane jest wprowadzanie wielu ćwiczeń śródlekcyjnych (płasy, zabawy rytmiczne, klaskanie, przysiady itp.). Ze względu na dominację jednych kanałów sensorycznych nad innymi dzieci różnią się pod względem sposobów przyswajania wiedzy. Dlatego sugeruje się prowadzić zajęcia realizowane według programu „Ciekawi świata” za pomocą różnorodnych metod i technik aktywizujących, odpowiadających indywidualnym stylom poznawczym dziecka. Znaczący wpływ na efektywność uczenia się odegrają właściwie dobrane przez nauczycieli środki dydaktyczne. Z pewnością należy do nich opracowana na potrzeby programu obudowa multimedialna. Nie może ona jednak stanowić jedynej atrakcji na zajęciach.

Nauczyciel, korzystając z dołączonych do programu scenariuszy zajęć, ma możliwość dostosowania zadania do indywidualnego tempa pracy, umiejętności, możliwości intelektualnych i zainteresowań każdego ucznia. Odzwierciedleniem tego są:

- ćwiczenia i polecenia o zróżnicowanym stopniu trudności;
- nakładki edukacyjne zastosowane w ćwiczeniach interaktywnych, umożliwiające uczniom przechodzenie na wyższy poziom sprawności intelektualnej;
- odpowiednio dobrane metody i formy pracy;
- sytuacje dydaktyczne rozwijające potencjał ucznia zdolnego, jak też wspomagające rozwój dziecka mającego trudności w nauce.

Aby wzmocnić uwagę dziecka oraz jego ciekawość poznawczą program uwzględnia prowadzenie wybranych zajęć z wykorzystaniem technologii informacyjnej. Nauczyciel, indywidualizując pracę na lekcji, dopuszcza błędy oraz samodzielne eksperymentowanie ucznia w dochodzeniu do wiedzy, darzy go zaufaniem oraz docenia jego wkład pracy i postępy. Takie podejście do potrzeb edukacyjnych ucznia stworzy mu poczucie bezpieczeństwa, sprawi radość, a nauczycielowi da satysfakcję z dobrze wykonanej pracy.

2. Warunki realizacji programu

Program skierowany jest do nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej oraz nauczycieli języka angielskiego i języka niemieckiego uczących w klasach młodszych. Atrakcyjność prowadzonych zajęć wzmocniona zostanie dzięki obudowie multimedialnej programu w postaci filmów, ćwiczeń interaktywnych, animacji komputerowych, nagrań dźwiękowych. W tym celu proponuje się nauczycielom prowadzenie wybranych lekcji w oparciu o opracowane scenariusze zajęć multimedialnych. W wykorzystywaniu nowych technologii w nauczaniu tkwi ogromny potencjał, zwracają na to uwagę specjaliści w dziedzinie dydaktyki nauczania języków obcych, jak też neurodydaktycy – zajmujący się nauczaniem przyjaznym mózgowi³. Stoją oni na stanowisku, że nowe technologie stwarzają doskonałe możliwości do aktywizowania uczniów i czynią z nich aktywnych uczestników procesu uczenia się.

Realizacja programu powinna odbywać się w ramach siatki godzin ustalonej w danej szkole. Istotne znaczenie w organizacji pracy szkół mają zmiany wprowadzone w podstawie programowej dotyczące ramowych planów nauczania. Zamiast określonej tygodniowej liczby godzin ustalone zostały minimalne liczby godzin, przeznaczone na realizację podstawy programowej z poszczególnych obowiązkowych zajęć edukacyjnych w całym trzyletnim cyklu kształcenia. Zastosowana formuła „nie mniej niż” oznacza, że dyrektor w zakresie określonym przez przepisy może zwiększyć w szkolnym planie nauczania wymiar godzin przeznaczonych na realizację danego przedmiotu. W związku z tym program „Ciekawi świata” staje się możliwy do zrealizowania w każdej szkole.

Dla przedmiotów wiodących ujętych w programie zostały opracowane bloki tematyczne, jednakowe dla wszystkich trzech poziomów klas tak, aby realizowane w nich treści edukacji przyrodniczej i językowej były zgodne ze spiralnym układem nauczania.

Wprowadzie program zakłada nauczanie dwóch języków obcych, zgodnie z zaleceniami Ministerstwa Edukacji Narodowej i Rady Europy, nie jest to jednak warunek konieczny.

Na wiodące trzy przedmioty zaplanowano po jednej godzinie lekcyjnej w tygodniu, co daje trzy godziny w tygodniu na realizację programu (po jednej godzinie przyrody, języka angielskiego, języka niemieckiego).

W programie uwzględniono 35 tygodni szkolnych (bez przerw świątecznych, ferii zimowych, ferii wiosennych, wydłużonych weekendów) na każdy rok szkolny w danej klasie (tabela nr 1):

- 35 tygodni w roku szkolnym 2014/2015 w klasie I;
- 35 tygodni w roku szkolnym 2015/2016 w klasie II;
- 35 tygodni w roku szkolnym 2016/2017 w klasie III.

Daje to 315 godzin do realizacji w ciągu trzech lat, z czego 105 godzin to zajęcia multimedialne (średnio po 35 h na każdy przedmiot) oraz 12 projektów edukacyjnych (średnio po cztery projekty w każdym roku szkolnym).

Program zawiera bogatą obudowę dydaktyczną zajęć, którą stanowią pakiety edukacyjne do klasy pierwszej, drugiej i trzeciej w postaci szczegółowo opracowanych scenariuszy zajęć tradycyjnych, scenariuszy zajęć multimedialnych i scenariuszy projektów edukacyjnych (tabela nr 2). Scenariusze są kolejno ponumerowane. Do większości z nich dołączone są karty pracy dla uczniów.

³ Marzena Żylińska, Nowe technologie w nauczaniu języków obcych. <http://osswiata.pl/zylinska/>

Tabela 1

Przedmiot	2014/2015		2015/2016		2016/2017	
	Klasa I	Liczba godzin w r. sz.	Klasa II	Liczba godzin w r. sz.	Klasa III	Liczba godzin w r. sz.
przyroda	1h/tyg. x 35 tyg.	35 h	1h/tyg. x 35 tyg.	35 h	1h/tyg. x 35 tyg.	35 h
j. angielski	1h/tyg. x 35 tyg.	35 h	1h/tyg. x 35 tyg.	35 h	1h/tyg. x 35 tyg.	35 h
j. niemiecki	1h/tyg. x 35 tyg.	35 h	1h/tyg. x 35 tyg.	35 h	1h/tyg. x 35 tyg.	35 h
	Łącznie	105 h	Łącznie	105 h	Łącznie	105 h

Tabela 2

Rodzaj scenariusza	Edukacja przyrodnicza	Język angielski	Język niemiecki	Liczba scenariuszy ogółem
KLASA I				
scenariusze lekcji multimedialnych	10	10	8	28
scenariusze lekcji tradycyjnych	23	24	26	73
scenariusze projektów edukacyjnych	2	1	1	4
liczba scenariuszy w edukacji	35	35	35	105
KLASA II				
scenariusze lekcji multimedialnych	12	12	13	27
scenariusze lekcji tradycyjnych	21	22	21	64
scenariusze projektów edukacyjnych	2	1	1	4
liczba scenariuszy w edukacji	35	35	35	105
KLASA III				
scenariusze lekcji multimedialnych	13	13	14	40
scenariusze lekcji tradycyjnych	20	21	20	61
scenariusze projektów edukacyjnych	2	1	1	4
liczba scenariuszy w edukacji	35	35	35	105

W programie uwzględniono jedną godzinę tygodniowo do realizacji edukacji przyrodniczej, co nie ogranicza nauczycieli do prowadzenia tych zajęć w zwiększonej liczbie godzin oraz według własnych pomysłów. Zgodnie z zaleceniami nowej podstawy programowej mogą, a wręcz powinni organizować zajęcia poza salą lekcyjną: podczas wycieczek oraz zajęć prowadzonych w terenie.

Planowany czas trwania każdej jednostki lekcyjnej wynosi 45 minut. Nauczyciele mogą swobodnie modyfikować czas, dostosowując go do tempa pracy dziecka i zainteresowania tematem. Istotne znaczenie w modyfikowaniu czasem mają zajęcia multimedialne, które mogą trwać np. 30 minut po to, aby nauczyciel miał czas na omówienie tych zajęć z uczniami.

Ujęte w programie zajęcia prowadzone metodą projektu (12 zajęć w cyklu trzyletnim) są zaplanowane do realizacji w wymiarze jednej lub dwóch jednostek lekcyjnych. Metoda ta angażuje intelekt ucznia bardziej niż jakakolwiek inna. Wyróżnia ją możliwość podejmowania samodzielnych decyzji przez dziecko z przewagą jednak wspólnego planowania zajęć z nauczycielem. Oparta jest na przekonaniu, że uczniowie najlepiej nauczą się tego, co wykonają praktycznie, dlatego ukierunkowana jest na rozwiązywanie problemów związanych z sytuacjami życiowymi, bliskimi dziecku. Metoda projektu ma wiele zalet, najważniejsze z nich to:

- rozwijanie umiejętności współpracy w grupie;
- rozwijanie zainteresowań;
- rozwijanie postaw twórczych;
- rozwijanie umiejętności organizowania i oceny własnej pracy;
- integrowanie wiedzy zdobytej podczas różnych zajęć szkolnych;
- indywidualizowanie pracy;
- motywowanie do podejmowania wysiłku intelektualnego;
- rozwijanie umiejętności prezentowania efektów swojej pracy.

Lekcje multimedialne mogą odbywać się w warunkach sprzętowych dostępnych w każdej szkole – w pracowni komputerowej lub w sali lekcyjnej z dostępem do komputera i projektora multimedialnego, z tablicą multimedialną, a także z tabletami. Tak więc nie ma ograniczeń związanych ze swobodnym korzystaniem z lekcji multimedialnych, dzięki wprowadzeniu przez MEN obowiązkowych zajęć komputerowych już od klasy pierwszej szkoły podstawowej. Program wraz z całą obudową dydaktyczną zostanie umieszczony na ogólnodostępnym Portalu wiedzy dla nauczycieli „Scholaris”⁴.

⁴ www.scholaris.pl

3. Cele kształcenia i wychowania

Zgodnie z podstawą programową nadrzędnym celem kształcenia i wychowania jest tworzenie fundamentów wykształcenia, czyli łagodne wprowadzenie uczniów w świat wiedzy, z zachowaniem dbałości o ich harmonijny rozwój intelektualny, etyczny, emocjonalny, społeczny, fizyczny i estetyczny. Ważne jest takie wychowanie, które przygotowuje dziecko do życia w zgodzie z samym sobą, innymi ludźmi i przyrodą. Należy zadbać o to, aby dziecko potrafiło odróżnić dobro od zła, było świadome przynależności społecznej oraz rozumiało konieczność dbania o przyrodę. Jednocześnie dąży się do ukształtowania systemu wiadomości i umiejętności potrzebnych dziecku do poznawania i rozumienia świata, radzenia sobie w codziennych sytuacjach oraz do kontynuowania nauki w klasach IV–VI szkoły podstawowej⁵.

Celem kształcenia ogólnego w szkole podstawowej jest:

- 1) przyswojenie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów;
- 2) zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów;
- 3) kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.

Do najważniejszych umiejętności zdobywanych przez ucznia w trakcie kształcenia ogólnego w szkole podstawowej należą:

- czytanie – rozumiane zarówno jako prosta czynność oraz jako umiejętność rozumienia, wykorzystania i przetwarzania tekstów;
- myślenie matematyczne – umiejętność korzystania z podstawowych narzędzi matematycznych w życiu codziennym oraz prowadzenia elementarnych rozumowań matematycznych;
- myślenie naukowe – umiejętność formułowania wniosków opartych na obserwacjach empirycznych dotyczących przyrody i społeczeństwa;
- umiejętność komunikowania się w języku ojczystym i obcym, zarówno w mowie, jak i w piśmie;
- umiejętność posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, wyszukiwanie i korzystanie z informacji;
- umiejętność uczenia się jako sposobu zaspokajania naturalnej ciekawości świata oraz przygotowania do dalszej edukacji;
- umiejętność pracy zespołowej.

Celem programu „Ciekawi świata” jest kształtowanie umiejętności kluczowych na wszystkich zajęciach edukacyjnych poprzez różne rodzaje aktywności dziecka tak, aby uczniowie:

- dostrzegali zjawiska, ciekawostki, problemy;
- potrafili nazwać i sformułować problem;
- rozumieli, co robią i dlaczego;
- świadomie i ze zrozumieniem stosowali wyuczone schematy działania;
- podawali własne przykłady dochodzenia do rozwiązania problemu/zadania;
- komunikowali swoje myśli, oczekiwania, pomysły;

⁵ Rozporządzenie MEN z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2009, Nr 4, poz. 17).

- planowali własną pracę;
- stawali się samodzielnymi wykonawcami wytworów swoich prac;
- działali we współpracy w grupie;
- potrafili wykorzystać zdobytą wiedzę w praktyce;
- stosowali posiadane umiejętności w konkretnym działaniu.

Cele wychowania:

- kształtowanie cech charakteru takich jak: cierpliwość, wytrwałość i odwaga w działaniu, wiara w swoje możliwości;
- zachęcanie do podejmowania zadań o różnym stopniu trudności z różnych dziedzin;
- kształtowanie umiejętności radzenia sobie z porażkami i trudnościami;
- wspieranie dziecka w rozwijaniu samodzielności;
- kształtowanie umiejętności planowania i organizowania pracy;
- wdrażanie do przestrzegania zasad bezpieczeństwa oraz troski o zdrowie;
- uczenie właściwych zachowań w stosunku do otaczającej przyrody;
- kształtowanie umiejętności współpracy w zespole zgodnie z ustalonymi zasadami;
- kształtowanie umiejętności dokonywania samooceny i samokontroli;
- rozbudzanie motywacji uczenia się;
- stwarzanie możliwości indywidualnego rozwoju dzieci na miarę ich możliwości psychofizycznych oraz specyficznych potrzeb edukacyjnych;
- kształtowanie umiejętności słuchania innych i wyrozumiałości dla ich poglądów;
- kształtowanie właściwych nawyków higienicznych;
- wyrabianie czujności wobec zagrożeń zdrowia i życia;
- kształtowanie poczucia przynależności do społeczności szkolnej;
- wzmacnianie poczucia tożsamości narodowej, kulturowej, regionalnej;
- kształtowanie umiejętności nawiązywania i utrzymywania poprawnych relacji;
- z rówieśnikami i dorosłymi;
- kształtowanie potrzeby ekspresji twórczej, wyobraźni, kreatywności;
- rozwijanie możliwości poznawczych uczniów i kształtowanie uporządkowanego rozumienia świata;
- umacnianie wiary we własne siły i możliwość osiągnięcia sukcesów;
- wdrażanie do rozwijania własnych zainteresowań i zdolności;
- wpajanie zasad i umiejętności bezpiecznego i zdrowego wykorzystania czasu wolnego.

Cele kształcenia

I. Edukacja przyrodnicza:

- rozwijanie procesów poznawczych: uwagi, pamięci, mowy, myślenia;
- rozbudzanie ciekawości świata oraz zainteresowań przyrodniczych;
- obserwowanie i badanie najbliższego otoczenia, dostrzegania i interpretowania zjawisk przyrodniczych;
- tworzenie sytuacji dydaktycznych i wychowawczych mających na celu wdrażanie do samodzielnego dostrzegania, formułowania i rozwiązywania problemów;
- wdrażanie do wyrażania własnych sądów;
- kształcenie samodzielnego myślenia poprzez sensoryczne poznawanie otaczającej rzeczywistości;
- kształcenie umiejętności wnioskowania poprzez tworzenie prostych teorii;
- kształtowanie umiejętności prowadzenia doświadczeń oraz prostych eksperymentów badawczych;
- wprowadzanie uczniów w świat wiedzy naukowej poprzez poszerzanie wiadomości z dziedziny przyrody;
- kształtowanie umiejętności formułowania wniosków opartych na doświadczeniach, eksperymentach;
- kształtowanie umiejętności wykorzystywania zdobytych doświadczeń w nowych sytuacjach;
- uświadamianie konieczności rozumienia i poszanowania świata roślin i zwierząt;
- wyrabianie szacunku do przyrody oraz jej piękna;
- kształtowanie ekologicznego stylu życia;
- kształtowanie umiejętności posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi;
- kształtowanie umiejętności posługiwania się mapą, termometrem, mikroskopem;
- rozwijanie umiejętności wyszukiwania i korzystania z informacji.

II. Edukacja społeczna:

- wdrażanie do zgodnej zabawy i pracy z rówieśnikami;
- kształtowanie poczucia przynależności do rodziny, społeczności szkolnej, lokalnej, narodowej;
- wdrażanie do kulturalnego zachowania się, respektowania zasad i norm społecznych;
- doskonalenie umiejętności samoobsługowych;
- wyrabianie samodzielności i odpowiedzialności za powierzone zadanie;
- kształtowanie systemu wartości w oparciu o deklarację praw dziecka i obywatela;
- uwrażliwianie na krzywdę i potrzeby innych;
- kształtowanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach zagrożenia;
- kształtowanie umiejętności rozpoznawania i unikania zagrożeń;
- wyrabianie szacunku do pracy innych ludzi;
- wyrabianie szacunku do symboli narodowych;
- kształtowanie tolerancji wobec odmienności innych osób, innej narodowości, tradycji kulturowej.

III. Język obcy nowożytny:

- motywowanie do nauki języków obcych;
- doskonalenie możliwości słuchowych i artykulacyjnych dziecka;
- rozwijanie dziecięcych zdolności imitacyjnych, ułatwiających przyswajanie dźwięków i intonacji języka obcego;
- rozwijanie zainteresowań kulturą innych krajów europejskich, posługujących się językiem angielskim i językiem niemieckim;
- rozwijanie umiejętności podstawowych sprawności językowych w zakresie nauczania języka obcego, ze zwróceniem szczególnej uwagi na rozumienie ze słuchu i mówienie (klasa I) oraz czytanie i pisanie (klasa II–III);
- kształtowanie umiejętności komunikowania się w językach obcych;
- wskazywanie korzyści wynikających z umiejętności posługiwania się językami obcymi;
- uwrażliwianie dziecka na język obcy poprzez uświadamianie mu specyfiki odbioru świata i formułowania myśli w tym języku.

IV. Edukacja matematyczna:

- rozwijanie wyobraźni i orientacji przestrzennej;
- kształtowanie intuicji geometrycznych;
- wdrażanie do rozumienia i nazywania kierunków, zbiorów, przeliczania i porządkowania;
- kształtowanie pojęcia liczby naturalnej w aspektach: kardynalnym, porządkowym i miarowym;
- rozwijanie sprawności w zakresie działań matematycznych;
- kształtowanie umiejętności matematyzowania i przekładania konkretnych sytuacji na język symboli matematycznych;
- rozwijanie logicznego myślenia w rozwiązywaniu problemów matematycznych;
- kształtowanie świadomości czasu w skali dnia, tygodnia, miesiąca, roku oraz w skali lat;
- kształtowanie umiejętności dokonywania pomiarów długości, pojemności, masy;
- kształtowanie świadomości wartości pieniądza, porównywania i przeliczania pieniędzy, obliczania kosztów i reszty;
- kształcenie umiejętności analizowania oraz rozwiązywania zadań typowych i nietypowych;
- kształtowanie umiejętności korzystania z informacji zakodowanych w postaci różnorodnych symboli, stylizowanych obrazków;
- rozwijanie umiejętności wyszukiwania informacji w tabelkach, planach, rozkładach jazdy, wykresach, mapkach i innych schematach;
- rozwijanie i ukierunkowywanie ciekawości poznawczej poprzez specyficzne dla matematyki narzędzia, umożliwiające aktywność badawczą;
- kształtowanie umiejętności porównywania, uogólniania i dowodzenia;
- rozbudzanie zamiłowania do podejmowania wysiłku intelektualnego;
- rozwijanie zdolności matematycznych;
- wdrażanie do radzenia sobie w nietypowych sytuacjach wymagających formułowania i obliczania działań matematycznych;
- kształtowanie umiejętności rozwiązywania problemów praktycznych wymagających zastosowania metod matematycznych w sytuacjach pozaszkolnych.

V. Edukacja polonistyczna:

- wdrażanie do uważnego słuchania wypowiedzi, tekstów literackich, odbioru treści przedstawień, filmów, słuchowisk;
- rozwijanie umiejętności sprawnego komunikowania się z uwzględnieniem osób, sytuacji, reguł konwersacji;
- wyrabianie nawyku dbałości o kulturę słowa;
- kształtowanie umiejętności czytania i pisania jako form komunikowania się;
- rozwijanie zainteresowań książką i rozbudzanie zamiłowań czytelniczych;
- wdrażanie do bogacenia słownika, stosowania poznanych pojęć, wyrażań, określeń;
- kształcenie umiejętności budowania logicznej wypowiedzi, dostosowanej do okoliczności i omawianego zagadnienia;
- kształcenie umiejętności wypowiadania własnych opinii, sądów, przeżyć, komunikowania potrzeb;
- kształcenie nawyku estetycznego i poprawnego graficznie pisma;
- wdrażanie do przestrzegania zasad pisowni, praktycznego stosowania struktur gramatycznych, fleksyjnych i składniowych języka ojczystego;
- kształcenie umiejętności rozróżniania i posługiwania się różnymi formami wypowiedzi pisemnej;
- kształcenie umiejętności czytania ze zrozumieniem jako przygotowanie do korzystania z różnych źródeł wiedzy;
- kształcenie umiejętności wypowiadania się w małych formach teatralnych;
- uświadamianie wpływu filmów i przedstawień teatralnych na kształtowanie świadomości i postaw społecznych;
- wpajanie potrzeby twórczej aktywności;
- kształcenie umiejętności analizowania i interpretowania tekstów kultury;
- wpajanie nawyków korzystania z różnych źródeł wiedzy, takich jak: encyklopedie, słowniki, czasopisma, źródła tekstowe w Internecie.

VI. Edukacja plastyczna:

- rozbudzanie wrażliwości na piękno dzieł artystycznych;
- doskonalenie umiejętności posługiwania się podstawowymi narzędziami i technikami plastycznymi;
- wpajanie potrzeby twórczej aktywności własnej poprzez ilustrowanie scen i sytuacji inspirowanych obserwacją, realnym zdarzeniem, wyobraźnią, baśnią, opowiadaniem, muzyką;
- kształcenie umiejętności posługiwania się różnymi środkami wyrazu plastycznego, takimi jak: kształt, barwa, faktura;
- wdrażanie do wyrażania własnych myśli i uczuć w różnorodnych formach plastycznych;
- kształcenie umiejętności rozpoznawania wybranych dziedzin sztuki: architektury (także architektury zieleni), malarstwa, rzeźby, grafiki i wypowiadania się na ich temat;
- budzenie przynależności kulturowej poprzez kontakt ze sztuką;
- kształtowanie postawy twórczego odbioru rzeczywistości;
- rozbudzanie wrażliwości artystycznej poprzez oglądanie dzieł malarskich, zabytków i dzieł architektonicznych;
- kształtowanie postawy świadomego odbiorcy dzieł sztuki.

VII. Edukacja muzyczna:

- wdrażanie do kulturalnego zachowania się na koncercie, uroczystościach szkolnych oraz w trakcie śpiewania hymnu narodowego;
- rozbudzanie wrażliwości artystycznej poprzez słuchanie i odtwarzanie muzyki;
- rozbudzanie zainteresowania muzyką oraz przygotowanie do aktywnego uczestnictwa w życiu artystycznym (muzycznym);
- kształtowanie potrzeby muzykowania indywidualnego lub zespołowego (śpiewania, tańczenia, akompaniowania) i obcowania z muzyką;
- kształcenie umiejętności praktycznego wykorzystania i stosowania poznanych pojęć z zakresu teorii muzyki przy tworzeniu akompaniamentu rytmicznego;
- rozwijanie wyobraźni i ekspresji muzycznej (tworzenie ilustracji ruchowej do piosenek);
- kształtowanie umiejętności rozróżniania podstawowych elementów muzyki (melodia, rytm, wysokość dźwięku, akompaniament, tempo, dynamika) i znaków notacji muzycznej (nut i pauz);
- wyrabianie umiejętności aktywnego słuchania muzyki i określania jej cech (melodii, rytmu, wysokości dźwięku, akompaniamentu, tempa, dynamiki);
- budzenie przynależności kulturowej poprzez kontakt z muzyką narodową i regionalną.

VIII. Zajęcia techniczne:

- wdrażanie uczniów do bezpiecznego posługiwania się narzędziami i urządzeniami technicznymi;
- kształtowanie ciekawości poznawczej poprzez praktyczne poznawanie zasad działania niektórych urządzeń domowych;
- uświadamianie wpływu sił przyrody i ich znaczenia w rozwoju myśli technicznej;
- rozwijanie umiejętności twórczych poprzez działalność konstrukcyjną dzieci;
- uświadamianie roli wynalazków technicznych w życiu ludzi;
- kształtowanie umiejętności wykorzystywania wiedzy teoretycznej w praktyce konstrukcyjnej;
- kształcenie umiejętności odczytywania i korzystania z prostej informacji technicznej (instrukcja obsługi, sposób użycia, schematy montażowe);
- wdrażanie do przestrzegania zasad bezpieczeństwa i higieny pracy;
- uświadamianie roli działalności praktycznej w procesie poznawania świata;
- kształtowanie pozytywnej postawy wobec pracy własnej oraz innych;
- wdrażanie do przestrzegania ładu i porządku w miejscu pracy;
- kształtowanie podstawowych umiejętności dobrej organizacji pracy;
- angażowanie uczniów do podejmowania wysiłku twórczego związanego z wytworzeniem pracy technicznej (od pomysłu do jej całkowitego wykonania);
- budzenie szacunku do pracy ludzi różnych zawodów;
- wdrażanie do badania właściwości różnych materiałów;
- wdrażanie do bezpiecznego przestrzegania zasad ruchu drogowego.

IX. Zajęcia komputerowe:

- rozwijanie umiejętności korzystania z komputera;
- inspirowanie do twórczego wykorzystywania umiejętności pracy na komputerze;

- uświadamianie roli i znaczenia multimediów w codziennym życiu;
- wdrażanie właściwych postaw w zakresie refleksyjnego odbioru reklam i treści internetowych;
- uświadamianie zagrożeń wynikających z korzystania z komputera, Internetu i multimediów;
- kształtowanie elementarnej świadomości istnienia praw autorskich;
- wpajanie zasad i umiejętności bezpiecznego korzystania z multimediów.

X. Wychowanie fizyczne i edukacja zdrowotna:

- wdrażanie do zdrowego stylu życia poprzez aktywność ruchową;
- rozwijanie sprawności fizycznej uczniów poprzez różne formy aktywności ruchowej;
- kształtowanie nawyku prawidłowej postawy ciała;
- kształtowanie podstawowych cech motorycznych (siły, zwinności, gibkości, szybkości, wytrzymałości) i psychomotorycznych (refleksu, spostrzegawczości, koordynacji ruchowej, zręczności manualnej);
- rozbudzanie aktywności ruchowej poprzez rozbudzanie inwencji twórczej;
- doskonalenie umiejętności gimnastycznych i lekkoatletycznych rozwijających naturalne formy ruchu (biegi, skoki, rzuty, czworakowanie, wspinanie);
- uświadamianie znaczenia i wpływu na zdrowie i sprawne funkcjonowanie organizmu aktywności ruchowej, higieny oraz zdrowego odżywiania;
- wdrażanie do bezpiecznego korzystania z urządzeń i sprzętów sportowych;
- wdrażanie do bezpiecznego przestrzegania zasad i reguł podczas zajęć ruchowych;
- wdrażanie zasad zdrowej rywalizacji sportowej;
- kształtowanie umiejętności współdziałania w grupach rówieśniczych podczas gier zespołowych;
- kształtowanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach zagrożenia;
- wdrażanie do przestrzegania zasad bezpieczeństwa w ruchu drogowym.

Cele kształcenia i wychowania należy rozumieć jako integralną całość, mającą wpływ na proces edukacji.

4. Procedury osiągnięcia celów

Opisane w programie „Ciekawi świata” cele zostaną osiągnięte poprzez właściwą organizację i przebieg procesu edukacyjnego. Program ma charakter innowacji, polegającej na takim zaplanowaniu działań edukacyjnych, które umożliwią dziecku samodzielne dochodzenie do wiedzy, badanie zjawisk, obserwację rzeczywistości, stawianie hipotez i ich weryfikowanie, wyciąganie wniosków. Aby umożliwić uczenie się poprzez działanie, należy aktywizować uczniów, stwarzając im jak najwięcej sytuacji bogatych w przeżycia. Istotne jest, by działania nauczyciela sprzyjały kreatywnemu myśleniu uczniów, które wzbudzi zaciekawienie i zachęci ich do podejmowania własnych działań.

Program „Ciekawi świata” ukierunkowany jest na wykorzystanie naturalnej ciekawości poznawczej dziecka, chęci badania świata i wyrażania przeżyć w różnych formach ekspresji. Dlatego szczególnie cenne są metody i techniki sprzyjające efektywnej nauce opartej na różnorodnej aktywności dziecka. Są one niezwykle istotne, gdyż w procesie uczenia się ważny jest nie tylko intelekt, ale też emocje.

W programie dominuje strategia nauczania oparta na uczeniu się przez odkrywanie, zwana problemową⁶, w której rolą nauczyciela jest kierowanie procesem rozwiązywania problemów przez uczniów. Szereg metod nauczania zawiera się w tej strategii: klasyczna metoda problemowa, obserwacja, doświadczenie, eksperyment, metody aktywizujące, a wśród nich gry dydaktyczne, dyskusje dydaktyczne, metody twórczego rozwiązywania problemów, metody pracy we współpracy⁷. Mają one na celu kształtowanie u uczniów samodzielnego dochodzenia do wiedzy poprzez rozwiązywanie problemów o charakterze poznawczym lub praktycznym.

- **Metody problemowe**, w których szczególnie nacisk położony jest na uczenie się, a nie na nauczanie rozumiane jako przekazywanie gotowej wiedzy. Metody problemowe umożliwiają funkcjonowanie wiedzy biernej, przekształcając ją w wiedzę czynną, sprzyjają wykrywaniu nowych wiadomości i stosowaniu ich w praktyce. Według Wincentego Okonia istota metod problemowych sprowadza się do tego, „że nie pozwalają uczniom przechodzić obojętnie obok sytuacji, których nie umieją sobie wytłumaczyć lub rozwiązać, lecz wywołując zaciekawienie, zmuszają ich do analizy sytuacji, a więc do wyodrębnienia w niej danych, które są znane jak i również do wysunięcia przypuszczeń co do rozwiązania problemu i sprawdzenia wartości tego rozwiązania”⁸.
- **Obserwacja** rozumiana jako baczne, celowe i planowe przyglądanie się zjawiskom przyrodniczym, roślinom, zwierzętom, obiektom w celu poznania, formułowania wniosków i uogólnień. Obserwacje mogą być krótkotrwałe (np. obserwacje cech nasion) lub długotrwałe (np. kiełkowanie nasion w różnych warunkach).
- **Doświadczenie**, które opiera się na wywołaniu lub odtwarzaniu zjawisk w sztucznie stworzonych warunkach według ściśle określonej instrukcji, w celu znalezienia odpowiedzi na postawione pytanie: dlaczego tak się stało?, co musimy zrobić, aby wywołać określone zjawisko? Doświadczenie stwarza warunki do podjęcia dyskusji, wymiany poglądów, dokonania analizy uzyskanych wyników, wyciągania wniosków. Rolą nauczyciela jest także kierowanie wypowiedziami uczniów, aby samodzielnie dochodzili do wyjaśniania problemów oraz potrafili je argumentować. Wyróżniamy dwa rodzaje doświadczeń:

⁶ Wincenty Okoń, 1995. Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej. Wyd. „Żak”, Warszawa.

⁷ Jadwiga Krzyżewska, 2000. Aktywizujące metody i techniki w edukacji, cz. II. Agencja Usługowa „Omega”, Suwałki.

⁸ Wincenty Okoń, 1995. Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej. Wyd. „Żak”, Warszawa.

- 1) Doświadczenia wykonywane przez nauczyciela – pokazy.
- 2) Doświadczenia wykonywane samodzielnie przez uczniów.

Istotnym w doświadczeniu jest fakt znajomości przez dziecko celu swojego działania i jego rezultatu oraz możliwość sprawdzenia w działaniu wcześniej założonej hipotezy⁹.

- **Eksperyment** polega na celowym wywołaniu określonego zjawiska lub zmianie przebiegu jego procesów poprzez dodanie do nich pewnego czynnika i obserwowaniu zmian powstałych pod jego wpływem. Cechą charakterystyczną eksperymentu jest fakt, że uczeń nie zna wyników swojej pracy badawczej, a także nie ma sformułowanej instrukcji swojego działania. Zabawy badawcze i eksperymenty o charakterze badawczym dają mu możliwość zaspokojenia naturalnej ciekawości. Dziecko, wchodząc w rolę badacza, angażuje wszystkie swoje zmysły, dlatego nawet trudne z pozoru eksperymenty dają mu okazję do odkrywania fascynującego świata przyrody i w konsekwencji stają się inspiracją i drogowskazem do zdobywania wiedzy na kolejnych etapach edukacji.
- **Zabawy i gry dydaktyczne** należą do najbardziej przyjaznych dziecku i skutecznych metod aktywizujących. Dzieci, bawiąc się, łatwo przyswajają treści nauczania. Stosowanie gier i zabaw sprzyja rozwijaniu różnorodnych sprawności umysłowych, respektowaniu ustalonych reguł, zgodnej współpracy, właściwemu komunikowaniu się z rówieśnikami. Osiągnięcie celu odbywa się w toku współpracy, przy jednoczesnej przyjaznej rywalizacji.
- **Projekt** edukacyjny (badawczy) jest metodą nauczania, w której uczniowie klas młodszych samodzielnie lub w zespołach realizują cele danego przedsięwzięcia w oparciu o ustalone założenia¹⁰. Polega na zbieraniu i opracowywaniu przez uczniów informacji dotyczących wybranego zagadnienia, którego efektem końcowym jest prezentacja wyników własnej pracy. Praca metodą projektów uwzględnia indywidualne potrzeby, uzdolnienia, zainteresowania, rozwija twórcze myślenie, wpływa pozytywnie na motywację, rozwija umiejętność współpracy, samodzielność, stymuluje rozwój dziecka w aspekcie poznawczym, emocjonalnym, motorycznym, kształtuje umiejętność samooceny oraz umiejętność oceny pracy kolegów. Zaletą tej metody jest możliwość wykonywania różnorodnych zadań, które uczniowie muszą umieć połączyć z już posiadanymi umiejętnościami.
- **Metody i techniki aktywizujące** mają na celu pobudzenie twórczej aktywności dziecka poprzez wywołanie w nim zaniepokojenia, pobudzenia wyobraźni, myślenia dedukcyjnego i indukcyjnego, zaangażowania emocji w drodze do dochodzenia do wiedzy i umiejętności.

W programie „Ciekawi świata” przeważają metody służące kształtowaniu u uczniów umiejętności dyskusyjnej, krytycznego myślenia, łączenia wiedzy z doświadczeniem, wyrażania własnych poglądów, twórczego myślenia, definiowania pojęć i rozwiązywania problemów¹¹. Należą do nich m.in. „burza mózgów”, „rybi szkielet”, „mapy pojęciowe (mentalne)”, „kula śniegowa”, scenki dramatyczne.

W nauczaniu języka obcego, gdzie strategie uczenia się opierają się przede wszystkim na powtórzeniach i naśladowaniu, nieodzowne i najbardziej skuteczne stają się metody oparte na pedagogice zabawy. W czasie zabawy dziecko może uczyć się wymowy określonych dźwięków, sprawiających mu trudność, bez narażania się na ośmieszenie ze strony innych dzieci. Wymienione wyżej metody z powodzeniem mogą być wykorzystywane przez nauczycieli języka obcego. Jednak

⁹ Aniela Matczuk, Elżbieta Lemieszek. Mali badacze – eksperymenty i doświadczenia w wieku przedszkolnym. <http://www.przedszkole11.info.pl/artykuly/376>

¹⁰ Bożena Potocka, Leśława Nowak, 2002. Projekty edukacyjne. Zakład Wydawniczy SFS, Kielce.

¹¹ Jadwiga Krzyżewska, 1998. Aktywizujące metody i techniki w edukacji wczesnoszkolnej, cz. I. Agencja Usługowa „Omega”, Suwałki.

metodyka przedmiotu wymaga stosowania specyficznych metod nauczania, spośród których na uwagę zasługują:

- **Metoda reagowania całym ciałem** (*Total Physical Response*) polega na wydawaniu przez nauczyciela prostych poleceń, które uczniowie mogą wykonywać bez słów za pomocą ruchu i gestów całym ciałem. W metodzie tej nie ma konieczności stosowania podręczników, można natomiast stosować rekwizyty wykorzystywane do organizowania sytuacji dydaktycznych, np. poczta, sklep. Metoda znakomicie sprawdza się do pojedynczych ćwiczeń w środku lekcji, kiedy obniża się koncentracja i uwaga uczniów.
- **Metoda naturalna** (*The Natural Approach*) kładzie nacisk na rolę rozumienia ze słuchu poprzez słuchanie wypowiedzi obcojęzycznej, której sens jest zrozumiały dzięki stosowanym przez nauczyciela wielokrotnym powtórzeniom oraz mimice i gestom. Metoda daje dziecku poczucie bezpieczeństwa, ponieważ nauczyciel nie poprawia jego błędów pozwalając na swobodę w mówieniu.
- **Słuchowo-słowna prezentacja tekstów** polega na słuchowo-ustnym wprowadzeniu nowego materiału językowego z wykorzystaniem tablicy, rysunków, gestów, środków audiowizualnych, aby wyjaśnić znaczenie nowej leksyki. Do ostatecznego utrwalenia wprowadzonego materiału wykorzystuje się podręcznik jako przedłużenie pracy rozpoczętej na lekcji. Stwarza to uczniom możliwość samodzielnej pracy dostosowanej do indywidualnego tempa.
- **Metoda audiolingwalna** polega na wielokrotnym powtarzaniu wyrazów i zwrotów w celu wyrobienia nawyków językowych wykorzystywanych w typowych sytuacjach komunikacyjnych: przedstawiania się, przywitania, pożegnania itp. W nauczaniu wczesnoszkolnym wykorzystywana jest w uczeniu dzieci rymowanek wierszyków, piosenek.

Formy pracy zależą od zaplanowanych do realizacji celów zajęć. Najczęściej stosowanymi są:

- praca indywidualna – podczas której uczniowie samodzielnie obserwują, poszukują, badają, eksperymentują;
- praca w zespołach – sprzyjająca działaniom poszukiwawczym prowadzonym przez uczniów podzielonych na zespoły (podziału mogą dokonywać sami uczniowie lub nauczyciel);
- praca zbiorowa – polegająca na samodzielnej pracy uczniów pod kierunkiem nauczyciela;
- praca zróżnicowana – nauczyciel dostosowuje zadania do możliwości rozwojowych dziecka.

Środki dydaktyczne wspomagające osiągnięcie celów edukacyjnych

Istotny wpływ na efektywność uczenia się mają właściwie dobrane środki dydaktyczne. Ważna jest ich różnorodność i przemyślane wprowadzanie mające wpływ na angażowanie różnych zmysłów i wdrażanie do działań twórczych. Najbardziej atrakcyjnymi środkami dydaktycznymi stają się obecnie: komputer, tablica interaktywna, tablety. Wszystkie szkoły posiadają pracownie komputerowe z dostępem do Internetu, kwestią czasu jest wyposażenie w najnowsze technologie informacyjne. Każda szkoła może więc skorzystać z dołączonej do innowacyjnego programu „Ciekawi świata” obudowy multimedialnej w postaci filmów, ćwiczeń interaktywnych, animacji komputerowych, nagrań dźwiękowych, umieszczonych na platformie Scholaris.

W scenariuszach zajęć uwzględniono środki dydaktyczne, które mają dużą wartość motywacyjną ze względu na atrakcyjność i różnorodność. Umożliwiają każdemu uczniowi samodzielne wykonanie zadania na miarę jego możliwości. Wywołują pozytywne nastawienie do omawianych treści nauczania poprzez wzbudzenie zaciekawienia, zainteresowania danym przedmiotem.

Zachęca się nauczycieli do korzystania ze środków dydaktycznych niewymagających dużych nakładów finansowych, np. naturalne okazy przyrodnicze, globusy, zdjęcia, widokówki, mapy oraz będące na wyposażeniu każdej pracowni przyrodniczej mikroskopy, lupy, eksponaty, itp. Do

wykonywania prostych eksperymentów i doświadczeń również nie jest konieczny sprzęt laboratoryjny. Dla dziecka jeszcze bardziej ciekawe może okazać się eksperymentowanie z przedmiotami i produktami codziennego użytku. Da mu to możliwość podzielenia się swoimi odkryciami z rodzicami i rodzeństwem w domu. Dobrze dobrane środki dydaktyczne pobudzają uczniów do formułowania i rozwiązywania problemów, badania i poszerzania zakresu pojęć. Kształcą też takie cechy charakteru jak: pomysłowość, wytrwałość, ciekawość. Umożliwiają odnoszenie przez dziecko sukcesów.

Organizacja zajęć

Organizacja lekcji zgodnie z metodyką nauczania opiera się na trzech fazach: wstępnej, właściwej i podsumowującej.

W części wstępnej istotną rolę odgrywa tworzenie sytuacji pobudzającej wyobraźnię i zaciekawienie tematem poprzez:

- zaprezentowanie ciekawej ilustracji, obrazu, kukielki, okazu przyrodniczego, filmu, nagrania dźwiękowego itp.;
- wprowadzenie baśniowej opowieści lub wizualizacji (np. Wyobraź sobie, że jesteś ptakiem, który przelatuje nad oceanem..., biedronką, która usiadła na pierwszym wiosennym kwiatku..., kropelką deszczu, która spadła na kamyk...);
- zadanie pytania kluczowego (np. Co by było, gdyby zgasły wszystkie światła?, Dlaczego drzewa nie mają niebieskich liści?, Dlaczego zimą nie można spotkać borsuka w lesie?, Jakie smaki mają przysmaki?);
- sprecyzowanie celu zajęć w języku ucznia (np. Dowiesz się: jak wygląda babie lato, dlaczego liście spadają z drzew, dlaczego zwierzęta zasypiają na zimę, ...).

W części właściwej dominują metody aktywizujące uczniów do podejmowania wysiłku intelektualnego, poszukiwania odpowiedzi na postawione pytania, szukania różnych dróg rozwiązań, stymulowania procesów myślowych, wielozmysłowego poznawania, motywowania do działania. Dołączone do programu scenariusze zajęć edukacji przyrodniczej i języków obcych zawierają wiele propozycji do przeprowadzania prostych doświadczeń, eksperymentów dziecięcych, obserwacji bezpośredniej i pośredniej. Na zakończenie zajęć uczniowie, omawiają wyniki przeprowadzonych doświadczeń, eksperymentów, przedstawiają konkretne rozwiązania, formułują wnioski. Dzięki takiej formule zajęć stają się badaczami ciekawymi świata.

W celu uatrakcyjnienia zajęć wprowadzona została postać „Pana Ciekawskiego”, która będzie towarzyszyła uczniom podczas wszystkich zajęć przyrodniczych oraz językowych w formie obrazu graficznego lub animacji komputerowej. Pojawia się w kartach pracy i w multimedialnych z rekwiizytami: lornetką, lupą, probówką laboratoryjną itp. w zależności od typu i tematyki zajęć. Poprzez odpowiedni dobór ćwiczeń o zróżnicowanym stopniu trudności „Pan Ciekawski” zachęca uczniów do sięgania po dodatkowe, coraz trudniejsze zadania. Umożliwią to specjalnie zaprojektowane nakładki edukacyjne do zajęć multimedialnych oraz dodatkowe zadania w kartach pracy. Jest to jeden z warunków uwzględniających indywidualizację pracy w zależności od potrzeb i możliwości uczniów.

- W programie zaplanowano cykliczne zajęcia w „Klubie Ciekawskich” (średnio raz w miesiącu). Ich celem jest umożliwienie nauczycielom sprawdzenia, utrwalenia lub rozszerzenia realizowanych treści programowych. Jest to niezwykle istotne zwłaszcza w nauce języka obcego, gdyż wprowadzane słownictwo powinno być jak najczęściej utrwalane poprzez różne zabawowe formy zadań i ćwiczeń. Da to również możliwość uczniom mniej zdolnym na wyrównanie braków.

- „Rady i porady Profesora Zdrówko” to kolejny cykl stałych zajęć wchodzących w skład bloków tematycznych. Założeniem tych zajęć jest realizacja zagadnień edukacji zdrowotnej w sposób celowy, z góry zaplanowany, a nie, jak to często bywa, okazjonalny. Atutem są ciekawe formy i metody pracy z uczniami, służące lepszemu zapamiętaniu i zrozumieniu zasad dbania o zdrowie.

Kończąc zajęcia, nauczyciel dokonuje ich ewaluacji, sprawdza w jakim stopniu zostały zrealizowane cele szczegółowe np. w formie rozmowy, pytań kontrolnych, zdań niedokończonych. Dokonuje oceny aktywności indywidualnej lub grupowej uczniów, włożonego wysiłku w wykonywane zadania. Istotnym elementem podsumowującym zajęcia jest również samoocena uczniów. Rolą nauczyciela jest pomóc uczniowi w uświadomieniu, czego nauczył się podczas lekcji, wskazaniu mocnych stron jego pracy tak, aby miał poczucie własnej wartości i odczuwał radość ze zdobytej wiedzy.

5. Treści nauczania i opis założonych efektów kształcenia

Zgodnie z ideą europejskich ram kwalifikacji, wiadomości i umiejętności, które uczeń zdobywa w szkole podstawowej, są opisane w języku efektów kształcenia¹². W związku z tym w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych treści nauczania oraz oczekiwane umiejętności uczniów są sformułowane w języku wymagań szczegółowych. W najnowszym rozporządzeniu MEN zmieniającym rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (zał. nr 2) rezygnuje się z wyodrębniania treści nauczania w edukacji wczesnoszkolnej po klasie pierwszej. Uzasadnieniem tych zmian jest potrzeba dostosowania przebiegu procesu edukacji do indywidualnych możliwości i potrzeb uczniów. Decyzję o tym, ile czasu potrzebują uczniowie na opanowanie wiadomości i umiejętności przewidziane w trzyletnim cyklu kształcenia będzie podejmował nauczyciel.

Zgodnie z zaleceniami MEN treści kształcenia zawarte w programie „Ciekawi świata” opierają się na podstawie programowej edukacji wczesnoszkolnej opisanej w języku wymagań. Uczeń kończący trzecią klasę powinien posiadać wiedzę i umiejętności, które umożliwią mu kontynuowanie nauki w kolejnym etapie edukacji. **Treści nauczania i efekty kształcenia zaznaczone pogrubioną czcionką i podkreślone linią ciągłą wykraczają poza podstawę programową. Szczegółowy rozkład materiału do klasy I, II, III edukacji przyrodniczej i języków obcych stanowi załącznik do programu.**

Edukacja polonistyczna	
Treści nauczania	Efekty kształcenia
1. Korzystanie z informacji: a) słuchanie: wypowiedzi, tekstu czytanego przez nauczyciela, nagrań bajek, utworów poetyckich; b) uczestniczenie w rozmowie; c) przestrzeganie kultury wypowiedzi; d) kodowanie oraz dekodowanie informacji;	Uczeń: - koncentruje uwagę na słuchaniu wypowiedzi rówieśników i dorosłych; - okazuje zainteresowanie wypowiedziami kolegów i nauczycieli (mimiką, gestem, nie przerywa mówiącemu); - uczestniczy w rozmowie na określony temat; - swobodnie wypowiada się na różne tematy; - zamyka myśl w formie zdania; - rozumie sens przekazywanych informacji; - <u>inicjuje rozmowę i potrafi ją podtrzymać;</u> - mówi zrozumiale, stosuje pauzy i właściwą intonację, jego wypowiedzi są spójne; - <u>uzasadnia swoje zdanie, przytacza argumenty;</u> - <u>zabiera głos adekwatnie do sytuacji;</u> - zna kolejność litery alfabetu, porządkuje wyrazy zgodnie z kolejnością alfabetyczną; - odczytuje uproszczone rysunki, piktogramy, znaki informacyjne; - <u>rozpoznaje różne rodzaje pisma powstające na przestrzeni wieków</u>

¹² Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dn. 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie (2008/C111/01).

<p>e) wyszukiwanie w tekście potrzebnych informacji;</p> <p>f) znajomość form użytkowych: życzenia, zaproszenie, ogłoszenie, zawiadomienie, sms, e-mail, list, notatka.</p> <p>2. Analiza i interpretacja tekstów kultury:</p> <p>a) <u>odbiór sztuki filmowej i teatralnej;</u></p> <p>b) znajomość różnych tekstów literackich.</p> <p>3. Czytanie i opracowywanie tekstów:</p> <p>a) czytanie tekstów z uwzględnieniem stopniowania trudności;</p> <p>b) znajomość wybranych książek dla dzieci, <u>czasopism, komiksów;</u></p> <p>c) analizowanie różnych utworów przeznaczonych dla dzieci.</p>	<p><u>(obrazkowe, klinowe, alfabet Braille'a, alfabet Morse'a);</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - wyodrębnia postaci i zdarzenia w czytanych utworach; - wskazuje bohaterów głównych i drugoplanowych; - udziela odpowiedzi na pytania; - układa i zadaje pytania dotyczące omawianego utworu; - <u>wyszukuje potrzebne informacje korzystając z książki, słownika, encyklopedii, Internetu, programów multimedialnych;</u> - rozróżnia rodzaje form użytkowych, zna ich przeznaczenie; - korzysta z podstawowych form użytkowych: życzenia, zaproszenie, ogłoszenie, zawiadomienie, sms, e-mail, list, notatka. - ogląda wskazane przez nauczyciela filmy dla dzieci; - uczestniczy w klasowych wyjściach na seanse kinowe i przedstawienia teatralne; - rozróżnia różne teksty literackie: opowiadanie, wiersz, komiks, bajka, baśń, legenda, teksty popularnonaukowe. - <u>wymienia cechy wyróżniające wybrane teksty literackie;</u> - rozróżnia utwory wierszowane i pisane prozą; - czyta głośno i poprawnie, płynnie i wyraziście; - czyta po cichu, ze zrozumieniem teksty przeznaczone dla dzieci, komunikaty, przepisy, instrukcje; - czyta z podziałem na role; - czyta wskazane przez nauczyciela teksty literackie, lektury szkolne, książki dla dzieci; - rozpoznaje i nazywa różne rodzaje tekstów literackich na podstawie wyróżniających je cech; - rozpoznaje tytuły i nazwiska znanych autorów książek dla dzieci; - ustala miejsce, czas akcji; - ustala kolejność zdarzeń, ich wzajemną zależność; - odróżnia zdarzenia istotne od mniej istotnych; - ocenia postępowanie bohaterów, <u>jest krytyczny wobec ich zachowań;</u> - <u>układa opowiadania twórcze na temat dalszych losów bohatera, innego zakończenia utworu, wprowadza nową postać;</u>
--	---

<p>4. Pisanie i tworzenie wypowiedzi:</p> <p>a) znajomość zasad techniki pisania: poprawność graficzna, czytelność, estetyka pisma;</p> <p>b) znajomość podstawowych reguł ortograficznych;</p> <ul style="list-style-type: none"> • pisownia wyrazów ze spółgłoskami miękkimi; • pisownia wyrazów z zanikiem dźwięczności; • pisownia wyrazów z ą i ę w różnych pozycjach; • pisownia wybranych wyrazów z: em, en, om, on; • pisownia wyrazów z: h, ch, ó, u, rz, ż; • pisownia wielką literą; • pisownia partykuły <i>nie</i> z: czasownikami, przymiotnikami; <p>c) znajomość zasad interpunkcyjnych;</p> <p>d) odczytywanie i zapisywanie skrótów;</p> <p>e) poprawność gramatyczna w mowie i piśmie;</p> <ul style="list-style-type: none"> • rodzaje zdań; • części mowy; • liczba pojedyncza i mnoga; • formy osobowe części mowy; • stopniowanie przymiotników w stopniu wyższym i najwyższym; <p>f) wzbogacanie i aktywizowanie</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wyciąga trafne wnioski z przesłanek zawartych w tekście; - tworzy krótkie opowiadania na podstawie historyjki obrazkowej; - recytuje wiersze z zastosowaniem zmiany siły, tonu głosu, tempa, pauz i akcentu logicznego; - wskazuje związki przyczynowo-skutkowe wynikające ze zmiany zachowania bohatera. - pisze płynnie, czytelnie, estetycznie; - układa zdania z rozsypanki wyrazowej; - porządkuje zdania w rozsypance zdaniowej; - uzupełnia luki w tekście; - praktycznie stosuje zasady pisowni wielką literą (na początku zdań, w nazwach, korespondencji); - praktycznie stosuje zasady ortograficzne dotyczące najczęściej stosowanych wyrazów z: ó, rz, ż, ch, h; - stara się przestrzegać zasad pisowni wyrazów z ę, ą, om, on, em, en; - wykorzystuje zmienność form dla uzasadnienia pisowni wyrazów z zanikiem dźwięczności (chleb – chleba, ławka – ława); - pisze poprawnie wyrazy ze spółgłoskami miękkimi; - stosuje łączną pisownię „nie” z przymiotnikami; - stosuje rozdzielną pisownię „nie” z czasownikami; - poszukuje uzasadnienia pisowni nowo poznanych wyrazów; - sprawdza tekst kolegi pod względem poprawności ortograficznej; - porządkuje wyrazy zgodnie ze wskazaną zasadą ortograficzną; - przepisuje poprawie teksty, pisze z pamięci i ze słuchu; - wykorzystuje zmienność form i rodziny wyrazów dla uzasadniania pisowni; - odczytuje i stosuje skróty: str., itd., np., pt., l. poj., l. mn.; - rozpoznaje i nazywa zdania oznajmujące, pytające, rozkazujące, wykrzyknikowe; - rozpoznaje i nazywa części mowy: rzeczownik, czasownik, przymiotnik, liczebnik, przysłówek, zaimek; - określa liczbę pojedynczą i mnogą wskazanych części mowy; - tworzy przymiotniki w stopniu wyższym i najwyższym; - rozwią i przekształca zdania; - wzbogaca słownik czynny o nowe pojęcia
--	---

<p>słownictwa;</p> <ul style="list-style-type: none"> • nowe nazwy i pojęcia; • wyrazy dotyczące przeżyć; • wyrazy i związki frazeologiczne; • wyrazy wieloznaczne; • słowniki tematyczne; • wyrazy pokrewne i bliskoznaczne; • terminy literackie; <p>g) bogacenie słownictwa biernego i czynnego;</p> <p>h) układanie spójnej wypowiedzi wielozdaniowej;</p> <p>i) redagowanie ustnej i pisemnej kilkuzdaniowej wypowiedzi: opowiadanie, opis, list, życzenia, zaproszenie, <u>ogłoszenie, sprawozdanie.</u></p> <p>5. Wypowiadanie się w małych formach teatralnych:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) inscenizowanie tekstów; b) wchodzenie w rolę; c) interpretacja tekstów; d) bogacenie słownictwa związanego z teatrem; 	<p>i nazwy;</p> <ul style="list-style-type: none"> - nazywa i stosuje słownictwo określające stany emocjonalne; - stosuje wyrazy i związki frazeologiczne służące porównywaniu przedmiotów i czynności; - gromadzi wyrazy wieloznaczne; - dobiera wyrazy o znaczeniu podobnym (chłopiec – malec) i przeciwnym (wesoły – smutny); - grupuje wyrazy i związki wyrazowe wokół określonego tematu; - tworzy rodzinę wyrazów; - wyjaśnia niezrozumiałe wyrazy i związki frazeologiczne, zastępuje je innymi; - czynnie stosuje słownictwo: akcja, bohater, narrator, <u>morał, fikcja;</u> - używa bogatego słownictwa, stosuje zwroty grzecznościowe; - buduje poprawną, kilkuzdaniową wypowiedź ustną i pisemną; - stosuje charakterystyczną dla danej wypowiedzi formę; - stosuje dialog w tworzeniu opowiadań; - dobiera słownictwo do zbudowania wypowiedzi pisemnej; - poszukuje wyrazów bliskoznacznych w celu uniknięcia powtórzeń w tekście pisany; - układa i zapisuje plan opowiadania, plan pracy; - <u>sporządza notatki z przebiegu uroczystości szkolnych, wycieczek;</u> - <u>tworzy swobodne teksty (pamiętnik, opowiadanie, wiersz, bajkę);</u> - <u>współtworzy kronikę klasową;</u> - redaguje opowiadania twórcze związane z treścią utworu (dalsze losy bohatera, inne zakończenie, wprowadzenie drugiego bohatera). - uczestniczy w zabawie teatralnej; - ilustruje mimiką gestem, ruchem zachowania bohatera literackiego lub wymyślonego; - wyraża nastrój prezentowanego utworu; - nazywa stany emocjonalne bohaterów; - odczytuje i wyraża mimiką emocje; - <u>interpretuje teksty zgodnie z wymogami gry aktorskiej (tembr głosu, tempo, intonacja);</u> - odgrywa scenki; - <u>wyjaśnia na czym polega praca aktora, reżysera, scenografa;</u> - rozumie umowne znaczenie rekwizytu i umie posłużyć się nim w odgrywanej scenie;
---	--

	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje wrażliwość estetyczną i artystyczną; - <u>ogląda filmy i przedstawienia dla dzieci;</u> - <u>jest uważnym widzem i obserwatorem;</u> - <u>rozumie znacznie przekaz filmowego i teatralnego.</u>
Język obcy nowożytny¹³	
<p style="text-align: center;">Treści nauczania</p> <p>1. Materiał leksykalny – język niemiecki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • imiona; • rodzina; członkowie rodziny; • czynności ludzi; • części ciała człowieka; • ubiory: typowe ubrania letnie, jesienne, zimowe; • zabawy dziecięce; • sporty zimowe; • smaki; • dom: pomieszczenia, sprzęty; • kolory; • wiosna; • lato; • jesień; • zima; • święta, tradycje świąteczne; • zwierzęta: domowe, leśne, egzotyczne, chronione, łąkowe; • części ciała zwierząt; • czynności zwierząt; • domy zwierząt; • opieka nad zwierzęciem; • rośliny: egzotyczne, leśne, łąkowe; • warzywa i owoce; • produkty spożywcze; • potrawy; 	<p style="text-align: center;">Treści nauczania</p> <p>1. Materiał leksykalny – język angielski:</p> <ul style="list-style-type: none"> • imiona; • rodzina; członkowie rodziny; • czynności ludzi; • ubiory typowe ubrania letnie, jesienne, zimowe; • zabawy dziecięce; • sporty zimowe; • zmysły; • smaki; • budowa oka; • dom: nazwy pomieszczeń; domy z różnych części świata; • kolory; • jesień; • zima; • wiosna; • sporty zimowe; • tradycje świąt w Polsce i Wielkiej Brytanii; • zwierzęta: domowe, leśne, łąkowe, egzotyczne, ryby, owady, chronione, niebezpieczne owady; • części ciała zwierząt; • domy zwierząt; • rośliny: typowe drzewa polskie, kwiaty, drzewa egzotyczne; • budowa rośliny; • owoce i warzywa krajowe; • owoce egzotyczne; • budowa owoców; • produkty spożywcze; • potrawy;

¹³ Szczegółowy rozkład materiału nauczania z języka niemieckiego i języka angielskiego z wykazem treści i przewidywanych osiągnięć ucznia znajduje się w załączniku do niniejszego programu.

<ul style="list-style-type: none"> • liczebniki do 1–20; • postaci baśniowe; • Kosmos: planety; • kierunki: strony lewa, prawa; • pogoda: elementy pogody; zjawiska atmosferyczne; • czas: godziny zegarowe, pory dnia; • pory roku; • miesiące; • zbiorniki wodne; • łąka; • las; • ekologia; <ul style="list-style-type: none"> • klasa; • szkoła; • miejsca letniego wypoczynku; • państwa, stolice; • miasta, zabytki architektoniczne Niemiec; • ciekawe miejsca w Niemczech; • środki lokomocji; <ul style="list-style-type: none"> • przedmioty: przybory szkolne, zabawki, pamiątki wakacyjne, przedmioty codziennego użytku; • zdrowie: dolegliwości, lekarstwa. <p>2. Rozumienie poleceń.</p> <p>3. Słuchanie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozumienie wypowiedzi ze słuchu. 	<ul style="list-style-type: none"> • liczebniki 1–100; • postaci baśniowe; • Kosmos: planety; • księżyc, fazy księżyca; • pogoda: elementy pogody; zjawiska atmosferyczne; • czas: godziny zegarowe, pory dnia; • pory roku; • dni tygodnia; • zbiorniki wodne; • las; • pole; • ogród; • łąka; • ekologia; • klasa; • szkoła; • wakacje: miejsca wypoczynku, plaża; • kontynenty; • morza, oceany; • państwa europejskie; • charakterystyczne miejsca w Londynie; • najciekawsze miejsca świata; • krajobrazy; • strony świata; • przedmioty: przybory szkolne, zabawki, pamiątki wakacyjne, przedmioty codziennego użytku, wynalazki; • zdrowie: dolegliwości, choroby. <p>Efekty kształcenia (język angielski, język niemiecki)</p> <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - reaguje werbalnie i niewerbalnie na proste polecenia nauczyciela; - rozumie proste polecenia i komendy nauczyciela (wstań, usiądź, otwórz książkę, otwórz zeszyt, popatrz, słuchaj, pisz, czytaj, podaj, podejdź...); - powtarza i rozumie polecenia słowne. - rozróżnia znaczenie wyrazów o podobnym brzmieniu; - rozpoznaje zwroty stosowane na co dzień i potrafi się nimi posługiwać; - rozumie proste pytania dotyczące poznanych zwrotów; - rozumie wypowiedzi nauczyciela i kolegów i właściwie na nie reaguje; - <u>rozumie ze słuchu nowe słownictwo poprzez kontekst prostej wypowiedzi lub skojarzeń;</u>
--	--

<p>4. Mówienie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • artykułowanie; • stosowanie zwrotów językowych; • zadawanie pytań i udzielanie odpowiedzi; • recytowanie; • śpiewanie piosenek; • wypowiedzianie się; 	<ul style="list-style-type: none"> - rozumie ogólny sens krótkich opowiadań i baśni przedstawianych także za pomocą obrazów, gestów; - rozumie sens prostych dialogów w historyjkach obrazkowych (także w nagraniach audio i wideo); - <u>naśladuje ruchem czynności bohaterów podczas słuchania krótkich opowiadań;</u> - <u>śłucha historyjek i śledzi obrazki z nagraniem;</u> - <u>śłucha i śledzi tekst słuchanej wypowiedzi;</u> - <u>śłucha ze zrozumieniem historyjki i układa do niej obrazki zgodnie z kolejnością wydarzeń;</u> - <u>wykonuje ilustrację do słuchanej bajki.</u> - prawidłowo artykułuje poznane dźwięki; - <u>rozpoznaje intonację pytań oraz zdań odpowiedzi;</u> - <u>naśladuje odgłosy zwierząt w języku angielskim i języku niemieckim;</u> - <u>(np. woof, woof; wau, wau);</u> - <u>poprawnie artykułuje wszystkie głoski odpowiadające literom alfabetu;</u> - powtarza usłyszane zwroty za nagraniem; - poprawnie wymawia słownictwo; - posługuje się podstawowymi zwrotami stosowanymi na co dzień; - dopasowuje zwroty powitania i pożegnania do właściwej pory dnia; - potrafi przedstawić się; - prezentuje członków swojej rodziny; - zadaje proste pytania: np. Jak się nazywasz?, Gdzie mieszkasz?, ile masz lat?, Co lubisz...?, Która godzina?, Co ci smakuje?, Kiedy masz urodziny?; - udziela odpowiedzi w ramach wyuczonych zwrotów; - prosi o powtórzenie niezrozumiałej odpowiedzi; - <u>nawiązuje dialog;</u> - <u>buduje proste dialogi adekwatnie do sytuacji;</u> - recytuje wiersze, rymowanki, wyliczanki; - śpiewa piosenki z repertuaru dziecięcego; - śpiewa piosenkę z nagraniem wykonując towarzyszące gesty; - śpiewa wybrane kolędy; - <u>śpiewa piosenki w wersji karaoke;</u> - stosuje poprawne konstrukcje zdań; - formułuje krótką wypowiedź według wyuczonego wzoru z zakresu: powitania, przedstawiania się, podstawowych czynności (np. wykonywanych w szkole,
--	---

<ul style="list-style-type: none"> • nazywanie i opisywanie obiektów z otoczenia; • odgrywanie scenek, gry i zabawy językowe. <p>5. Czytanie.</p> 	<ul style="list-style-type: none"> - w domu, na placu zabaw), formułowania życzeń świątecznych, wyrażania emocji; - omawia czynności wykonywane przez różne osoby, zwierzęta, na podstawie ilustracji lub zadawanych pytań; - dokonuje prezentacji wykonanej przez siebie pracy plastycznej z wykorzystaniem poznanego słownictwa; - nazywa obiekty z otoczenia i opisuje je; - opisuje czynności dnia codziennego pokazane na ilustracjach; - opisuje cechy charakterystyczne wybranych zwierząt; - <u>nazywa i opisuje obiekty poznawane za pomocą zmysłów;</u> - <u>odgaduje nazwy czynności na podstawie gestów i ruchów przedstawianych przez dzieci;</u> - <u>odgaduje nazwy ukrytych przedmiotów (np. przyborów szkolnych, zabawek) za pomocą dotyku;</u> - <u>odgaduje nazwy ukrytych owoców i warzyw za pomocą węchu i smaku;</u> - <u>omawia wyniki obserwacji założonej hodowli rośliny z użyciem poznanego słownictwa;</u> - powtarza z pamięci swoją rolę; - projektuje swój kostium; - odgrywa krótkie scenki stosownie do tematyki zajęć; - odgrywa role w scenkach przedstawiających typowe sytuacje klasowe; - wykorzystuje poznane słownictwo i konstrukcje zdaniowe do odgrywania scenek; - bierze udział w mini-przedstawieniach teatralnych; - odgrywa dialogi, w których pyta i odpowiada na pytania według wzoru; - bierze udział w zabawie językowej z nowopoznanym słownictwem. - czyta ze zrozumieniem wyrazy i proste zdania; - rozumie i odczytuje podpisy pod obrazkami oraz proste teksty; - dobiera podpisy do obrazków; - czyta ze zrozumieniem proste teksty (wierszyki, dialogi, podpisy pod obrazkami) zawierające znane struktury leksykalno-gramatyczne; - wyszukuje w tekście informacje na wskazany przez nauczyciela temat; - czyta z odpowiednią intonacją i poprawnie fonetycznie znany wiersz, oraz krótkie
---	--

<p>6. Pisanie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przepisywanie wyrazów i zdania; • samodzielne pisanie wyrazów, zdań. <p>7. Wykorzystanie wiedzy w praktyce.</p> <p>8. Korzystanie z różnych źródeł informacji.</p> <p>9. Umiejętność pracy zespołowej.</p>	<p>dialogi i teksty narracyjne;</p> <ul style="list-style-type: none"> - czyta teksty z podziałem na role; - dokonuje prostych opisów rzeczy, ludzi, zwierząt, <u>zjawisk, krajobrazów</u> z wykorzystaniem słownictwa stosownie do tematyki zajęć; - <u>odnajduje informacje prawdziwe i fałszywe w opracowywanym tekście.</u> - przepisuje wyrazy i zdania; - uzupełnia luki w zdaniach odpowiednimi wyrazami (np. rzeczownikami, czasownikami, przymiotnikami) zgodnie z kontekstem; - podpisuje postaci i przedmioty na obrazku wykazując się znajomością słownictwa; - zapisuje odpowiedzi do postawionych pytań; - zapisuje z pamięci proste wyrazy i zdania. - <u>na podstawie poznanego wzoru pisze list z listą życzeń do św. Mikołaja;</u> - <u>na podstawie zgromadzonego słownictwa redaguje życzenia świąteczne;</u> - <u>zapisuje ułożoną przez siebie wyliczankę/rymowankę;</u> - <u>układa kołysankę dla ulubionego zwierzątka; samodzielnie układa rymowanki;</u> - <u>samodzielnie układa wyliczanki;</u> - <u>projektuje i tworzy plakaty w oparciu o tematykę lekcji;</u> - <u>wyjaśnia przysłowia i popularne brytyjskie i niemieckie powiedzenia;</u> - <u>projektuje i wykonuje gry (np. domino obrazkowo-wyrazowe, memory) z wykorzystaniem poznanego słownictwa;</u> - <u>klasyfikuje poznane produkty spożywcze na zdrowe i niezdrowe oraz układa własny jadłospis;</u> - <u>odszukuje i wskazuje na mapie najciekawsze miejsca w Niemczech i Wielkiej Brytanii.</u> - korzysta ze słowników obrazkowych, książeczek, środków multimedialnych; - <u>bierze udział w innych formach kontaktu z językiem obcym (konkursy, seanse filmowe, książki obcojęzyczne, czasopisma, Internet, spotkania z obcokrajowcami;</u> - <u>korzysta z gier edukacyjnych oraz programów multimedialnych dla dzieci;</u> - <u>wykorzystuje przysłowia polskie do ich niemieckich lub angielskich odpowiedników.</u> - współpracuje z rówieśnikami w trakcie
--	---

<p>10. Świadomość potrzeby porozumiewania się w językach obcych.</p>	<p>nauki;</p> <ul style="list-style-type: none"> - współpracuje z kolegami w trakcie przygotowania przedstawienia; - pozytywnie reaguje na role odgrywane przez kolegów. - wie, że ludzie posługują się różnymi językami i aby się z nimi porozumieć, trzeba nauczyć się ich języka; - rozumie potrzebę komunikowania się z rówieśnikami z innych krajów; - <u>korzystając z Internetu rozumie informacje w języku angielskim;</u> - <u>zna tradycje i zwyczaje świąt obchodzonych w Niemczech i Wielkiej Brytanii;</u> - <u>interesuje się kulturą krajów, których języka się uczy;</u> - <u>potrafi określić różnice kulturowe pomiędzy wybranymi krajami;</u> - <u>słucha bajek i ogląda filmy dla dzieci w oryginalnej wersji językowej;</u> - <u>czyta wybrane książeczki dla dzieci (lub fragmenty) w oryginale;</u> - <u>rozumie słowa niektórych popularnych piosenek śpiewanych w języku angielskim.</u>
--	---

Edukacja muzyczna

Treści nauczania	Efekty kształcenia
<p>1. W zakresie odbioru muzyki:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) wyrażanie ruchem nastroju i charakteru muzyki; b) wyrażanie ruchem zmian rytmu i tempa; c) znajomość wartości sylab rytmicznych; d) odtwarzanie rytmów i wzorów rytmicznych; e) śpiewanie prostych melodii i piosenek z repertuaru dziecięcego; f) znajomość elementów muzyki; g) znajomość znaków notacji muzycznej; h) gra na instrumentach perkusyjnych; i) gra na instrumentach melodycznych; j) słuchanie muzyki i określanie jej charakteru; k) rozpoznawanie utworów muzycznych; l) rozróżnianie głosów ludzkich; m) rozpoznawanie brzmienia wybranych instrumentów muzycznych; n) znajomość form muzycznych – AB, ABA. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna podstawowe kroki polki, krakowiaka, poloneza; - potrafi w tańcu zastosować podstawowe figury taneczne; - odtwarza ruch według wskazanego wzoru; - <u>samodzielnie tworzy układ ruchowy do słuchanej muzyki;</u> - maszeruje, biega, podskakuje zgodnie z podanym metrum; - reaguje na zmianę tempa; - odtwarza proste schematy rytmiczne za pomocą sylab rytmicznych (tataizacją, ruchem całego ciała); - odtwarza i tworzy proste rytmy z użyciem instrumentów perkusyjnych; - odtwarza proste rytmy głosem (sylabami rytmicznymi); - śpiewa w zespole piosenki ze słuchu; - <u>śpiewa solo wybrane piosenki;</u> - śpiewa z pamięci hymn narodowy; - rytmizuje teksty; - rozróżnia podstawowe elementy muzyki: melodię, rytm, tempo, dynamikę, wysokość dźwięku, akompaniament; - odtwarza głosem oraz wyraża ruchem czas

<p>2. W zakresie tworzenia muzyki:</p> <ol style="list-style-type: none"> zapisywanie i odczytywanie muzyki; tworzenie prostych ilustracji dźwiękowych; tworzenie improwizacji ruchowych do muzyki; wykonywanie prostych utworów; <u>tworzenie własnych utworów.</u> 	<p>trwania wartości rytmicznych: całej nuty, półnuty, ćwierćnuty, ósemki oraz odpowiednio pauz muzycznych;</p> <ul style="list-style-type: none"> - odtwarza i gra proste wzory rytmiczne z użyciem instrumentów Orffa; - odtwarza i gra na dzwonekach chromatycznych proste melodie i akompaniamenty; - świadomie i aktywnie słucha muzyki; - określa charakter emocjonalny muzyki: wesoła, smutna, poważna, spokojna, skoczna; - rozpoznaje utwory wykonane solo i zespołowo, na chór i orkiestrę; - rozróżnia i nazywa typowe rodzaje głosów ludzkich: bas, baryton, sopran, alt; - rozpoznaje i nazywa instrumenty muzyczne po wyglądzie (skrzypce, fortepian, gitara, perkusja, trąbka, flet); - <u>rozpoznaje i nazywa instrumenty muzyczne na podstawie ich brzmienia (skrzypce, fortepian, gitara, perkusja, trąbka, flet);</u> - rozpoznaje podstawowe formy muzyczne AB, ABA, (wskazuje ruchem lub gestem ich kolejne części). - odczytuje proste zapisy nutowe; - <u>zna nazwy solmizacyjne i literowe dźwięków;</u> - odtwarza proste melodie z zapisu nutowego; - tworzy proste ilustracje dźwiękowe do teksów i obrazów; - <u>samodzielnie tworzy akompaniament perkusyjny;</u> - <u>tworzy proste rytmy do dziecięcych rymowanek;</u> - <u>układa melodie do prostych rymowanek;</u> - <u>tworzy własną interpretację ruchową do muzyki;</u> - <u>układa własne teksty do znanej melodii lub samodzielnie wymyślonej.</u>
Edukacja plastyczna	
<p style="text-align: center;">Treści nauczania</p> <p>1. W zakresie percepcji sztuki:</p> <ol style="list-style-type: none"> poznawanie dziedzictwa kulturowego kraju, najbliższego regionu; uczestniczenie w życiu kulturalnym środowiska lokalnego; wykorzystanie przekazów multimedialnych do tworzenia własnych prac plastycznych z zachowaniem praw autorskich; wypowiadanie się na temat obiektów kulturalnych, wytworów dzieł sztuki, 	<p style="text-align: center;">Efekty kształcenia</p> <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - odwiedza obiekty kulturalne w regionie: muzea, wystawy sztuk plastycznych, galerie sztuki, wystawy rękodzieła ludowego; - uczestniczy w spektaklach, wernisażach; - <u>zna nazwy muzeów posiadających najcenniejsze zbiory malarstwa, rzeźby w Polsce i Europie;</u> - wykorzystuje przekazy medialne do tworzenia własnych prac; - <u>korzysta z narzędzi multimedialnych</u>

<p>własnych wytworów i kolegi;</p> <p>e) ocenianie cech przedmiotów i zjawisk ze względu na kształt, wielkość i proporcję, położenie, barwę, fakturę;</p> <p>f) rozpoznawanie i nazywanie barw podstawowych i pochodnych;</p> <p>g) określanie układu przedmiotów, zjawisk w otoczeniu: symetria jednoosiowa, symetria wieloosiowa, układy otwarte, zamknięte.</p> <p>2. W zakresie ekspresji przez sztukę:</p> <p>a) ilustrowanie i wyrażanie scen i sytuacji realnych i fantastycznych inspirowanych wyobraźnią, nastojem, baśnią, opowiadaniem, muzyką, filmem, sztuką teatralną;</p> <p>b) podejmowanie działalności twórczej z wykorzystaniem technik plastycznych poprzez: rysowanie, malowanie, wycinanie, lepienie, rzeźbienie, wycinanie, wydzieranie;</p> <p>c) tworzenie grupowych wytworów plastycznych: plakatów, reklam;</p> <p>d) realizowanie prostych projektów użytkowych mających na celu kształtowanie własnego wizerunku otoczenia oraz upowszechnianiu kultury w najbliższym środowisku: wykonywanie rekwizytów do przedstawień teatralnych, scenografii, kostiumów, zaproszenia na klasowe i szkolne uroczystości;</p> <p>e) korzystanie z narzędzi i przekazów multimedialnych w ekspresji plastycznej.</p>	<p><u>do tworzenia własnych prac (kartki świąteczne, zaproszenia):</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - organizuje w zespole klasowym, szkolnym wernisaże własnych prac; - analizuje dzieła sztuk plastycznych pod względem treści, linii, wielkości, proporcji, kształtów, kolorystyki, faktury, stosunków przestrzennych, nastroju, ogólnego wrażenia; - <u>dokonyje oceny wytworów własnej pracy i kolegów według ustalonych kryteriów np.: zgodność z tematem, proporcja, barwa, kompozycja;</u> - zna barwy podstawowe i tworzy z nich barwy pochodne; - wskazuje w układzie przedmiotów, zjawisk symetrię jednoosiową, wieloosiową; - rozpoznaje układ otwarty, układ zamknięty w kompozycji prac plastycznych. - <u>tworzy oryginalne kolorystycznie prace malarskie przy użyciu barw podstawowych;</u> - rysuje za pomocą różnych narzędzi: kredek ołówkowych, pastelii, tuszu, patyka, kredy; - maluje farbami plakatowymi, akwarelami; - lepi z plasteliny, modeliny; - wycina z papieru kolorowego, bibuły, gazet; - <u>rzeźbi w mydle, masie solnej, glinie;</u> - <u>tworzy płaskorzeźby użytkowe (broszki, medale) poprzez wypełnianie gipsem form;</u> - stosuje różnorodne techniki plastyczne: collage, decoupage, frotaż, mozaika, witraż; - <u>eksperymentuje kolorem, kreską, plamą, fakturą, łączeniem materiałów plastycznych;</u> - <u>eksperymentuje przy tworzeniu rzeźb, płaskorzeźb;</u> - <u>wykorzystuje okazy naturalne, materiały użytkowe typu sznurek, gazeta, szary papier, tkanina, do tworzenia prac plastycznych płaskich i przestrzennych;</u> - <u>tworzy albumy;</u> - <u>projektuje formy użytkowe, barwne kompozycje za pomocą technik multimedialnych i prezentuje je przed społecznością klasową, szkolną;</u> - projektuje i wykonuje rekwizyty, kukielki, scenografię, kostiumy do przedstawień teatralnych; - <u>w zespole tworzy plakaty, reklamy zachęcające do zachowań proekologicznych, profilaktyki zdrowotnej;</u>
---	--

<p>3. W zakresie recepcji sztuki:</p> <p>a) rozróżnianie dziedzin działalności twórczej człowieka: architektura, sztuki plastyczne (malarstwo, rzeźbiarstwo), dyscypliny sztuki (fotografika, film), przekazy medialne (telewizja, Internet), rzemiosło artystyczne, sztuka ludowa;</p> <p>b) rozpoznawanie wybranych dzieł architektury i sztuk plastycznych, ich autorów, dziedzictwa narodowego i europejskiego, światowego;</p> <p>c) opisywanie charakterystycznych cech dzieł artystycznych;</p> <ul style="list-style-type: none"> - malarstwo; - rzeźbiarstwo; - scenografia; - rekwizyt; - architektura; - sztuka użytkowa: tkactwo, meblarstwo, ceramika; - sztuka ludowa; - grafika. 	<ul style="list-style-type: none"> - w zespole projektuje ubrania, zabawki, meble, itp.; - projektuje i wykonuje w zespole makiety osiedli mieszkaniowych, ogródków, parków, placów zabaw, miejsc rekreacji i wypoczynku. - posługuje się w życiu codziennym pojęciami z zakresu dziedzin sztuki: <ul style="list-style-type: none"> - malarstwo, malarz, obraz, portret, autoportret, krajobraz, martwa natura, reprodukcja, forma płaska; - rzeźbiarstwo, rzeźbiarz, rzeźba, forma przestrzenna, pomnik, popiersie, dłuto; - scena, scenograf, scenografia, kostium, kukielka, pacynka; - architektura, architekt, projekt, makieta; - sztuka użytkowa: tkactwo, meblarstwo, ceramika; - sztuka ludowa; - grafika, grafik; - film, fotografika; - zna podstawowe dzieła sztuki plastycznej Polski i Europy, wybrane dzieła dziedzictwa światowego; - zna nazwiska czołowych twórców dzieł plastycznych: polskich, europejskich.
Edukacja społeczna	
<p style="text-align: center;">Treści nauczania</p> <p>a) Ja jako uczeń;</p> <ul style="list-style-type: none"> • prawa i obowiązki ucznia; • znajomość klasowych i szkolnych norm zachowania (zasady koleżeństwa, szacunek wobec pracowników szkoły); 	<p style="text-align: center;">Efekty kształcenia</p> <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - jest świadomy swoich obowiązków i praw wynikających z bycia uczniem; - systematycznie i sumiennie przygotowuje się do zajęć; - aktywnie uczestniczy w lekcji; - odrabia prace domowe; - słucha z uwagą nauczyciela; - odpowiedzialnie wywiązuje się z obowiązków dyżurnego; - dba o sprzęt i pomoce szkolne; - współtworzy kontrakt klasowy; - przestrzega zasad zawartych w kontrakcie klasowym; - respektuje regulaminy klasopracowni; - jest koleżeński, uczynny; - jest uprzejmy wobec innych uczniów w szkole; - odnosi się z szacunkiem do nauczycieli oraz innych pracowników szkoły; - obdarza zaufaniem wychowawcę, dyrektora, pedagoga szkolnego; - w codziennych kontaktach używa zwrotów grzecznościowych; - wie, do kogo może zwrócić się o pomoc

<ul style="list-style-type: none"> • identyfikacja ze środowiskiem szkolnym; • uczestnictwo w szkolnych wydarzeniach; b) Ja jako kolega; <ul style="list-style-type: none"> • relacje z rówieśnikami; • nawiązywanie kontaktów; • kultura zachowania; • bezpieczeństwo podczas zabaw; c) Ja – jako członek rodziny; <ul style="list-style-type: none"> • zasady współżycia w rodzinie; • Ja – dziecko; • dom rodzinny; • struktura rodziny; • członkowie rodziny; • organizacja życia w rodzinie; 	<ul style="list-style-type: none"> w szkole; - dba o schludny wygląd i strój uczniowski podczas uroczystości szkolnych; - podejmuje i wykonuje prace na rzecz klasy, szkoły; - czuje się współgospodarzem szkoły, dba o ład i porządek w klasie; - dba o sprzęt i pomoce szkolne; - zna hymn szkolny; - reprezentuje szkołę w konkursach i zawodach pozaszkolnych; - rozwija swoje zainteresowania uczestnicząc w zajęciach dodatkowych, pozalekcyjnych; - bierze udział w konkursach szkolnych; - uczestniczy w szkolnych wydarzeniach i uroczystościach; - nawiązuje przyjazne relacje z kolegami; - rozumie potrzebę zgodnego współżycia z innymi; - przestrzega zasad zgodnej zabawy; - współpracuje w grupie; - jest krytyczny wobec niewłaściwych zachowań; - w kontaktach z kolegami używa miłych słów; - jest tolerancyjny wobec odmienności innych (nie wyśmiewa się, nie wytyka palcami); - szanuje własność swoją i kolegów; - wykazuje się umiejętnością rozwiązywania konfliktów; - nie ulega złym wpływom otoczenia; - odróżnia zachowania dobre od złych, jest wrażliwy na krzywdę innych; - dba o bezpieczeństwo swoje i kolegów; - wie, do kogo zwrócić się o pomoc w sytuacji zagrożenia; - zna numery telefonów: pogotowia ratunkowego, straży pożarnej, policji oraz ogólnopolski nr alarmowy 112; - wymienia członków swojej rodziny, zna ich imiona, nazwiska, wykonywane zawody; - zna i zapisuje swój adres zamieszkania; - wyjaśnia znaczenie domu (mieszkania) dla zapewnienia odpowiednich warunków życia rodziny; - określa funkcje pomieszczeń w domu; - orientuje się w strukturze rodziny (rodzina wielopokoleniowa, pełna, niepełna; pokrewieństwo dalsze, bliższe); - zna role poszczególnych członków rodziny; - <u>na podstawie zebranych informacji tworzy drzewo genealogiczne swojej rodziny;</u> - rozumie konieczność dzielenia się
---	--

<ul style="list-style-type: none"> • relacje między najbliższymi; <p>d) Ja – jako członek społeczności lokalnej;</p> <ul style="list-style-type: none"> • znajomość swojej miejscowości; <ul style="list-style-type: none"> • uczestnictwo w życiu społecznym i kulturalnym; <p>e) Ja jako Polak i obywatel;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prawa Dziecka; <ul style="list-style-type: none"> • Wiedza o Ojczyźnie; 	<ul style="list-style-type: none"> - obowiązkiem w rodzinie; - okazuje szacunek i miłość najbliższym członkom rodziny; - ma świadomość własnej godności i potrzebę jej poszanowania przez innych członków rodziny; - rozumie i respektuje potrzeby rodzeństwa, rodziców; - szanuje i pielęgnuje tradycje i zwyczaje swojej rodziny (obchodzenie urodzin, imienin, rocznic, świąt, Dnia Matki, Dnia Ojca, Dnia Babci i Dziadka, Dnia Dziecka), pomaga rodzicom przy wykonywaniu codziennych prac domowych; - opiekuje się młodszym rodzeństwem; - dba o ład i porządek w swoim pokoju; - dostosowuje swoje oczekiwania do możliwości finansowych rodziców; - rozważnie planuje wydatki; - wymienia status administracyjny swojej miejscowości (wieś, miasto, <u>powiat gmina, województwo</u>); - określa jej położenie i walory krajoznawcze; - zna najważniejsze wydarzenia z historii miejscowości (legendy); - wymienia nazwy zabytków, miejsca pamięci; - <u>zna podstawową strukturę władz samorządowych</u>; - ma poczucie przynależności kulturowej; - bierze udział w akcjach charytatywnych na rzecz mieszkańców miejscowości; - uczestniczy w lokalnych wydarzeniach kulturalnych (<i>Dni Miejscowości, festyny</i>); - zna nazwiska i zasługi ludzi szczególnie zasłużonych dla miejscowości, regionu; - podaje nazwy dokumentów prawnych, w których zapisane są prawa dziecka: Konwencja Praw Dziecka, Deklaracja Praw Dziecka, Konstytucja RP; - orientuje się w podstawowych zapisach wymienionych dokumentów; - jest świadomy swoich podstawowych praw do: wychowywania się w rodzinie, oświaty i nauki, ochrony zdrowia i opieki medycznej, swobody wyznania, opieki i wypoczynku, wszechstronnego rozwoju; - szanuje i broni godności własnej w sprawach osobistych, koleżeńskich, rodzinnych; - wyjaśnia kim jest Rzecznik Praw Dziecka, wie, jak można się z nim kontaktować; - zna nazwę własnego kraju, wie, jakiej jest narodowości;
--	--

<ul style="list-style-type: none"> • patriotyzm; <p>f) Ja jako mieszkaniec Europy;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wiedza o krajach UE; <ul style="list-style-type: none"> • Wspólnota europejska; 	<ul style="list-style-type: none"> - zna symbole narodowe: barwy, godło, hymn narodowy; - wyróżnia najważniejsze miasta Polski; - zna funkcję stolicy kraju; - <u>wskazuje na mapie Polski kierunki podstawowe, pośrednie, największe rzeki, miasta, krainy geograficzne;</u> - przyjmuje prawidłową postawę podczas grania hymnu państwowego; - interesuje się historią Polski; - zna najważniejsze wydarzenia z historii Polski; - przedstawia sylwetki sławnych Polaków (Jan Paweł II, M. Kopernik, J. Matejko, M. Skłodowska-Curie, F. Szopen, H. Sienkiewicz, ...); - poznaje zabytki kultury i miejsca pamięci narodowej; - zachowuje właściwą postawę podczas ważnych uroczystości szkolnych i państwowych; - wyjaśnia pojęcia: <i>patriotyzm, patriota</i>; - okazuje dumę z przynależności narodowej; - docenia wkład przodków w budowanie Ojczyzny; - rozpoznaje i wymienia osoby szczególnie zasłużone dla kraju; - ceni walory turystyczno-krajoznawcze kraju; - kultywuje polskie tradycje ludowe i narodowe; - wymienia kraje Unii Europejskiej; - rozpoznaje flagę i hymn Unii Europejskiej; - wie, gdzie znajduje się siedziba Parlamentu Europejskiego; - wskazuje podobieństwa i różnice między Europejczykami; - docenia wkład wybitnych Polaków (np. malarzy, pisarzy) w tworzenie wspólnego dziedzictwa kulturowego; - porównuje kulturę i zwyczaje mieszkańców wybranych państw europejskich; - dostrzega znaczenie wspólnoty europejskiej dla rozwoju kraju (gospodarczego, naukowego).
Edukacja przyrodnicza¹⁴	
<p style="text-align: center;">Treści nauczania</p> <p>1. Obserwowanie i dostrzeganie procesów i zjawisk przyrodniczych.</p>	<p style="text-align: center;">Efekty kształcenia</p> <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przejawia postawę dociekliwego i wnikliwego obserwatora rzeczywistości przyrodniczej;

¹⁴ Szczegółowy rozkład materiału nauczania z edukacji przyrodniczej z wykazem treści i przewidywanych osiągnięć ucznia znajduje się w załączniku do niniejszego programu.

<p>2. Prowadzenie doświadczeń i prostych eksperymentów.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - planuje, organizuje i prowadzi obserwacje (samodzielnie lub pod kierunkiem nauczyciela): <ul style="list-style-type: none"> - obserwuje i opisuje zjawisko parowania, skraplania, topnienia i zamarzania wody; - obserwuje wrzenie i omawia właściwości pary wodnej; - podaje przykłady występowania wody w przyrodzie w różnych stanach skupienia; - obserwuje i analizuje natężenie światła w poszczególnych warstwach lasu; - prowadzi obserwacje mikroskopowe na przygotowanych preparatach; - wyjaśnia proces krążenia wody w przyrodzie; - <u>wyjaśnia proces powstawania burzy;</u> - <u>wyjaśnia zjawisko powstawania tęczy;</u> - <u>wyjaśnia jesienne zjawisko gubienia liści przez drzewa i wskazuje wynikające z tego korzyści dla roślin;</u> - <u>wyjaśnia zjawisko powstawania śniegu;</u> - zna i wykorzystuje przyrządy do bliskich i dalekich obserwacji przyrodniczych (lupa, mikroskop, lornetka); posługuje się nimi podczas prowadzonych obserwacji; - prezentuje wyniki uzyskane z przeprowadzonych obserwacji i wyciąga wnioski; - sporządza notatki z przeprowadzanych obserwacji. - poszukuje informacji z różnych źródeł i wykorzystuje je do przeprowadzenia doświadczeń i eksperymentów; - samodzielnie lub pod kierunkiem nauczyciela planuje i przeprowadza doświadczenia i eksperymenty przyrodnicze; - bada doświadczalnie: <ul style="list-style-type: none"> - obecność powietrza (w pomieszczeniu, balonie, oponie, strzykawce, itp.); - ruch i właściwości powietrza; - <u>mieszanie wody z różnymi substancjami i cieczami;</u> - <u>obecność wody w różnych produktach spożywczych;</u> - właściwości wody w różnych stanach skupienia; - <u>obecność pary wodnej w powietrzu atmosferycznym oraz wdychanym przez człowieka;</u> - wpływ temperatury na rozpuszczanie się niektórych substancji w wodzie; - <u>odbicie i załamanie światła;</u> - <u>zjawisko powstawania cienia;</u> - <u>zjawisko grawitacji;</u> - zjawisko dnia i nocy;
---	---

<p>3. Zapoznanie z wybranymi ekosystemami oraz ich fauną i florą.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <u>zjawisko powstawania teczwy;</u> - <u>zjawisko magnetyzmu;</u> - właściwości śniegu i lodu; - <u>zjawisko powstawania fal dźwiękowych;</u> - wykorzystanie i rolę zmysłów w poznawaniu świata; - prezentuje uzyskane wyniki z przeprowadzonych doświadczeń i eksperymentów; - wyciąga wnioski i interpretuje zjawiska przyrodnicze; - wyraża własne sądy; - efektywnie współdziała w zespole; - zdobytą w wyniku doświadczeń i eksperymentów wiedzę wykorzystuje w nowych sytuacjach. - wymienia rośliny i zwierzęta żyjące w różnych ekosystemach (łąka, pole, las, park, ogród, zbiornik wodny); - opisuje życie w wybranych ekosystemach; - <u>wymienia rośliny i zwierzęta żyjące w Bałtyku;</u> - wymienia i omawia poszczególne rodzaje lasów; - opisuje warstwową budowę lasu; - przyporządkowuje wybrane organizmy do odpowiednich warstw lasu; - rozpoznaje i nazywa zwierzęta żyjące w lesie; - omawia „dietę” leśnych zwierząt; - <u>ustala zależności pokarmowe między organizmami i zapisuje je w postaci schematów łańcuchów pokarmowych;</u> - <u>przewiduje skutki przerwania łańcucha pokarmowego;</u> - rozróżnia główne gatunki roślin łąkowych (koniczyna, stokrotka, kaczeniec, mniszek lekarski, rumianek, babka lancetowata, trawy, skrzyp); - wymienia zwierzęta żyjące na łąkach; - rozpoznaje i nazywa różne rodzaje zbiorników wodnych; - rozpoznaje i nazywa zwierzęta żyjące w zbiornikach wodnych i na terenach podmokłych; - porównuje ptaki leśne i wodne; - klasyfikuje rośliny łąkowe, leśne, ogrodowe; - przyporządkowuje owoce do poszczególnych gatunków drzew; - rozpoznaje gatunki drzew po ich liściach; - <u>odróżnia rośliny pożyteczne od chwastów;</u> - <u>klasyfikuje owady na pożyteczne i szkodniki w różnych ekosystemach;</u> - omawia warunki konieczne do rozwoju roślin i zwierząt w gospodarstwie domowym
---	--

<p>4. Rola i znaczenie roślin i zwierząt w życiu człowieka.</p>	<p>oraz w szkolnych uprawach i hodowlach;</p> <ul style="list-style-type: none"> - prowadzi hodowle roślin; - projektuje i zakłada zielnik; - rozpoznaje charakterystyczne drzewa i krzewy parkowe; - rozpoznaje podstawowe rośliny uprawiane na polach (zboża, oleiste, włókniste, okopowe); - nazywa części tych roślin; - <u>rozpoznaje pospolite chwasty;</u> - wymienia zwierzęta żyjące na polach; - charakteryzuje wybrane prace polowe; - <u>doświadczalnie bada właściwości roślin oleistych i włóknistych;</u> - rozpoznaje i nazywa niektóre rośliny i zwierzęta żyjące w wybranych regionach Polski; - omawia środowisko życia przykładowych zwierząt dzikich i udomowionych; - <u>omawia specyficzne i nietypowe domy dzikich zwierząt.</u> - <u>sporządza wykaz roślin leczniczych powszechnie stosowanych;</u> - <u>określa zastosowanie roślin zielnych w medycynie;</u> - rozpoznaje rośliny i zwierzęta chronione; - uzasadnia znaczenie parków i terenów zielonych dla ludzi i zwierząt; - wyjaśnia znaczenie upraw rolnych dla życia ludzi i zwierząt; - <u>podaje przykłady wykorzystania roślin włóknistych, oleistych w przemyśle spożywczym i włókienniczym;</u> - rozumie znaczenie roślin zbożowych; - wie, jaki pożytek przynoszą zwierzęta środowisku i podaje proste przykłady; - wyjaśnia znaczenie owadów w przyrodzie (pożyteczność pszczół); - podaje przykłady owocowych i warzywnych produktów spożywczych; - podaje sposoby przetwarzania i przechowywania owoców i warzyw; - <u>wyjaśnia na czym polega zdrowotne i gospodarcze znaczenie lasów;</u> - <u>wyszukuje informacji w różnych źródłach na temat parków narodowych, rezerwatów przyrody i pomników przyrody.</u>
<p>5. Wybrane cechy krajobrazu regionu i Polski.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <u>na podstawie obserwacji ustala kształt linii widnokregu;</u> - rozpoznaje naturalne i stworzone przez człowieka elementy krajobrazu; - rozpoznaje i nazywa różne typy krajobrazu;

6. Źródła informacji o orientacji w terenie (mapy, kompasy).

7. Poznanie budowy wybranych roślin i zwierząt (budowa drzewa, kwiatu, liścia, owocu, ptaka, cechy ssaków.

8. Poznanie niektórych zwierząt żyjących w różnych częściach świata.

- **wymienia najważniejsze zasoby przyrody swojego regionu i kraju;**
- **wykorzystuje różne źródła informacji do przygotowania prezentacji wybranego regionu.**
- **ustala widomą drogę Słońca nad horyzontem na podstawie obserwacji;**
- **posługuje się kompasem;**
- wyznacza kierunki główne;
- **określa kierunki pośrednie do wskazanych obiektów na planie;**
- **porusza się według wskazanych kierunków w terenie;**
- **wyjaśnia praktyczne zastosowanie planów i map;**
- posługuje się polskimi skrótami kierunków głównych, **zna międzynarodowe skróty kierunków głównych;**
- posługuje się legendą mapy do odczytania jej treści;
- **wymienia i wskazuje na mapie niektóre parki krajobrazowe i parki narodowe;**
- wskazuje na mapie ważniejsze rzeki Polski;
- **odróżnia rzekę główną od dopływu;**
- **sporządza proste mapki najbliższej okolicy;**
- **orientuje się w terenie za pomocą słońca, mrowiska, słoju na pniu drzewa, mchu na pniu, kompasu;**
- **wyznacza kierunki za pomocą cienia.**
- rozpoznaje i nazywa części obserwowanych roślin;
- porównuje wybrane części roślin;
- opisuje przystosowania budowy zewnętrznej i czynności życiowych niektórych zwierząt do środowiska życia ;
- **wskazuje przykłady przystosowania zwierząt (drapieżnych i roślinożernych) do sposobu zdobywania pokarmu;**
- **bada budowę liścia, kwiatu, owocu, drzewa;**
- wyjaśnia pojęcie „owoc”;
- wymienia różne cechy owoców;
- ustala jadalne części roślin;
- charakteryzuje budowę zewnętrzną i wewnętrzną drzewa;
- **wyjaśnia znaczenie chlorofilu w procesie odżywiania się roślin;**
- wyjaśnia na czym polega przystosowanie ptaków do lotu;
- opisuje etapy życia (cykl rozwojowy) ptaka.
- **wymienia i pokazuje na mapie, globusie krainy polarne;**
- **omawia życie ludzi i zwierząt w krainie**

<p>9. Zależność zjawisk przyrody od pór roku:</p> <ol style="list-style-type: none"> zmiany zachowań zwierząt; przystosowanie roślin; zachowanie i przystosowanie się ludzi do warunków atmosferycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> - <u>wiecznych śniegów;</u> - <u>przedstawia cechy środowiska krajów polarnych;</u> - <u>rozumie znaczenie śniegu dla organizmów żywych;</u> - <u>wyjaśnia sposoby przystosowania ludzi i zwierząt do warunków panujących w krainie śniegu.</u> - podaje przyczyny następowania pór roku; - <u>prezentuje ruch obiegowy Ziemi za pomocą modelu;</u> - wymienia sposoby przystosowania się zwierząt do pór roku (sen zimowy, zmiana futra, upierzenia, przyloty i odloty ptaków, wydawanie na świat potomstwa); - podaje przykłady przystosowania roślin do pór roku (kwitnienie, owocowanie, gubienie liści); - <u>rozdziela i omawia pojęcia: „hibernacja”, „letarg”;</u> - ubiera się stosownie do warunków pogodowych i komunikatów o pogodzie.
<p><u>10. Zróźnicowanie klimatyczne na Ziemi.</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> - <u>wymienia krainy geograficzne, gdzie zawsze jest ciepło oraz gdzie prawie zawsze panuje zima;</u> - <u>wyjaśnia przyczyny zróźnicowania klimatycznego pomiędzy regionami o skrajnych warunkach klimatycznych na Ziemi;</u> - <u>wymienia miejsca na Ziemi, gdzie w Nowy Rok są różne pory roku;</u> - <u>lokalizuje krainy polarne na mapie/globusie.</u>
<p>11. Wpływ przyrody nieożywej na życie ludzi, zwierząt i roślin:</p> <ol style="list-style-type: none"> wpływ światła słonecznego na cykliczność życia na Ziemi; znaczenie powietrza i wody dla życia człowieka, roślin i zwierząt; znaczenie wybranych skał i minerałów dla człowieka (np. węgla i gliny); <u>zależność między ruchem obiegowym</u> 	<ul style="list-style-type: none"> - przeprowadza doświadczenie sprawdzające wymagania życiowe wybranej rośliny doniczkowej; - przedstawia warunki konieczne do życia roślin (woda, powietrze, światło, odpowiednia gleba); - uzasadnia reakcję rośliny na niesprzyjające warunki; - rozumie cykliczność życia na ziemi; - rozpoznaje i nazywa typowe minerały i skały: <u>piasek</u>, glina, <u>sól kamienna</u>, węgiel, <u>bursztyn</u>, <u>złoto</u>, <u>srebro</u>; - <u>wyjaśnia pochodzenie bursztynu, bada jego właściwości;</u> - <u>podaje przykłady wykorzystania niektórych kamieni szlachetnych (np. rubin, szafir, diament);</u> - <u>wskazuje na mapie miejsce występowania w Polsce pokładów soli kamiennej i węgla;</u> - opisuje kształt Ziemi z wykorzystaniem jej

<p>e) <u>Ziemi, a zmianą pór roku;</u> <u>zależność między ruchem obrotowym Ziemi, a zmianą dnia i nocy.</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> - modelu (globusa); - <u>wymienia nazwy planet Układu Słonecznego;</u> - <u>wyjaśnia zjawisko grawitacji;</u> - <u>bada zjawisko odbicia światła;</u> - <u>dostrzega zależność między ruchem obrotowym Ziemi wokół własnej osi, a zmianami dnia i nocy;</u> - <u>dostrzega zależność między ruchem obiegowym Ziemi wokół Słońca, a zmianą kolejnych pór roku.</u>
<p><u>12. Obserwacje meteorologiczne.</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia nazwy składników pogody: temperatura powietrza, kierunek i siła wiatru, zachmurzenie, opady, ciśnienie atmosferyczne; - obserwuje pogodę; - <u>określa skąd wieje wiatr;</u> - <u>zna i wyjaśnia przeznaczenie podstawowych przyrządów meteorologicznych;</u> - mierzy i odczytuje temperaturę powietrza; - przeprowadza systematyczne pomiary składników pogody, prowadzi kalendarz pogody; - na podstawie przeprowadzonych obserwacji prezentuje prognozę pogody; - <u>uzasadnia potrzebę przewidywania przyszłych stanów pogody;</u> - porównuje cechy pogody w różnych porach roku; - <u>podaje przykłady wzajemnego oddziaływania składników pogody;</u> - podaje przykłady wiatrów lokalnych (halny, bryza morska); - <u>rozpoznaje niektóre rodzaje chmur;</u> - <u>rozdziela rodzaje opadów i osadów (deszcz, śnieg, grad, mżawka mgła, szadź, szron, , gołoledź, rosa);</u> - <u>wyjaśnia wpływ temperatury na powstawanie poszczególnych typów opadów i osadów;</u> - <u>podaje przykłady anomalii pogodowych.</u>
<p>13. Znajomość podstawowych części ciała i organów wewnętrznych zwierząt i ludzi. <u>Rodzaje i funkcje ludzkich zmysłów.</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> - zna części ciała człowieka i podstawowe organy wewnętrzne (serce, płuca, żołądek, nerki); - zna funkcje podstawowych organów wewnętrznych; - porównuje budowę ciała wybranych zwierząt; - <u>wymienia elementy budowy oka,</u> wymienia najważniejsze elementy układu oddechowego, - wyjaśnia sposób oddychania człowieka; - <u>wyszukuje w różnych źródłach informacji</u>

<p>14. Dbano o zdrowie i bezpieczeństwo swoje i innych.</p> <p>a) znajomość zasad racjonalnego odżywiania się;</p> <p>b) wartości odżywcze owoców i warzyw;</p> <p>c) zagrożenia ze strony ludzi;</p> <p>d) zagrożenia wynikające ze zjawisk atmosferycznych;</p>	<p><u>ciekawostek o funkcjonowaniu zmysłów wybranych zwierząt;</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - wykorzystuje zmysły do poznawania oraz odbierania wrażeń ze środowiska zewnętrznego. - przestrzega zasad bezpieczeństwa podczas kąpeli w zbiornikach wodnych i zabaw na śniegu i lodzie; - wie jak unikać zagrożeń oraz jak zachować się w sytuacjach niebezpiecznych dla życia i zdrowia; - podaje przykłady aktywnego i zdrowego spędzania czasu wolnego; - <u>podaje własną receptę na zdrowie;</u> - rozumie konieczność kontrolowania stanu zdrowia, stosuje się do zaleceń lekarza; - dba o higienę osobistą; - dba o higienę jamy ustnej, prawidłowo szczotkuje zęby; - rozumie potrzebę dokonywania przeglądów zębów u stomatologa; - myje owoce i warzywa przed spożyciem; - stosuje zasady zdrowego odżywiania zgodnie z piramidą żywieniową; - <u>korzysta z informacji producenta zamieszczonej na produktach spożywczych (termin przydatności, zasady przechowywania, sposób spożycia, składniki, wartości odżywcze);</u> - wymienia wartości odżywcze wybranych owoców i warzyw, docenia ich znaczenie zdrowotne; - <u>sporządza zdrowe sałatki owocowe według własnych przepisów;</u> - układa zdrowy tygodniowy jadłospis; - <u>wyjaśnia dlaczego nie należy prowadzić upraw roślin na terenach zanieczyszczonych;</u> - wyjaśnia znaczenie naturalnej ochrony roślin sadowniczych; - przewiduje skutki bezmyślnego wycinania lasów; - przewiduje skutki bezmyślnego wypalania łąk i ściernisk, jest świadomy wynikających z nich zagrożeń (np. wyginięcie pszczoł, zagrożenie pożarem), uzasadnia swoje sądy; - podaje przykłady niszczenia środowiska przez człowieka: zatrucie wody, gleby, zaśmiecanie, hałas, kłusownictwo; - orientuje się w zagrożeniach ze strony zjawisk przyrodniczych: burza, śnieżycy, lawina, powódź, pożar; - charakteryzuje skutki katastrofalnych zjawisk atmosferycznych;
---	---

<p>e) zagrożenia ze strony roślin i zwierząt;</p> <p>f) działania na rzecz ochrony przyrody pomniki przyrody.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <u>podaje przykłady korzyści wywołanych przez wiatr (wykorzystanie siły wiatru do poruszania np. wiatraków, żagli, rozsiewania nasion, ulga w upałach;</u> - wymienia skutki niszczycielskiej działalności wiatru (huraganów, tornad, trąb powietrznych); - <u>wymienia niektóre rośliny trujące (np. pokrzyk-wilcza jagoda, glistnik-jaskółcze ziele, zimowit jesienny, kasztanowiec zwyczajny); zna zasady postępowania z nimi i stosuje je w życiu codziennym;</u> - rozpoznaje grzyby jadalne i trujące; - posługuje się atlasem grzybów; - zna konsekwencje spożywania niejadalnych lub trujących grzybów i owoców; - <u>wyjaśnia potrzebę sprawdzania zebranych grzybów w Sanepidzie;</u> - zna zagrożenia płynące ze strony zwierząt, zachowuje ostrożność w sytuacjach zagrożenia; - podaje przykłady pozytywnego i negatywnego wpływu środowiska na zdrowie człowieka; - podaje przykłady zachowań proekologicznych (oszczędzanie wody, segregowanie śmieci, recykling, oszczędzanie energii cieplnej, elektrycznej); - dokarmia zwierzęta w zimie; - podejmuje działania na rzecz ochrony przyrody w domu, szkole, środowisku; - uczestniczy w akcjach ekologicznych organizowanych w szkole lub środowisku lokalnym.
Edukacja matematyczna	
<p style="text-align: center;">Treści nauczania</p> <p>1. Zbiory:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) tworzenie prostych serii obiektów; b) dostrzeganie i kontynuowanie regularności; c) ustalanie równoliczności porównywanych zestawów elementów mimo obserwowanych zmian w ich układzie; d) przeliczanie zbiorów; e) klasyfikowanie przedmiotów według cech jakościowych; f) <u>wyodrębnianie zbioru przedmiotów spełniających dany warunek;</u> g) <u>ustalanie części wspólnej zbiorów;</u> h) <u>wyodrębnienie podzbioru;</u> i) <u>złączenie zbiorów;</u> j) <u>klasyfikowanie zbiorów ze względu na liczebność.</u> 	<p style="text-align: center;">Efekty kształcenia</p> <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tworzy i klasyfikuje zbiory; - układa serie obiektów według podanego wzoru; - układa elementy rosnąco i malejąco; - przelicza elementy zbiorów oraz je numeruje; - stosuje pojęcia: <i>mniej, więcej, tyle samo</i>; - <u>tworzy i klasyfikuje zbiory zgodnie z podaną cechą;</u> - <u>wyodrębnia zbiory spełniające dany warunek;</u> - <u>formułuje warunki, który spełniają elementy danego zbioru;</u> - <u>rozumie i stosuje pojęcia: zbiór, podzbiór, zbiór równoliczny, zbiór różnoliczny, zbiór pusty, złączenie zbiorów.</u>

<p>2. Stosunki przestrzenne:</p> <ol style="list-style-type: none"> określanie wzajemnego położenia przedmiotów na płaszczyźnie; określanie wzajemnego położenia przedmiotów w przestrzeni; używanie pojęć: <i>przed, za, obok, pod, z tyłu, z przodu, pomiędzy, u góry, na dole, wewnątrz, na zewnątrz</i>; orientacja w stronach: <i>lewa, prawa</i>; orientacja w schemacie własnego ciała. <p>3. Arytmetyka:</p> <ol style="list-style-type: none"> rozumienie pojęcia liczby w aspekcie kardynalnym, porządkowym i miarowym; rozumienie pojęcia <i>ciąg liczbowy</i>; rozumienie dziesiętkowego systemu pozycyjnego; <u>rozkładanie liczb dwu i trzycyfrowych na składniki i zapisywanie ich w dziesiętkowym układzie pozycyjnym;</u> liczenie w przód i w tył od danej liczby po 1, po 10 do 100, po 100 do 1000; zapisywanie, odczytywanie liczb w zakresie 1000; porównywanie liczb w zakresie 1000 z użyciem znaków „<, >, =” oraz słownie; Dodawanie i odejmowanie liczb różnymi sposobami w zakresie 100; sprawdzanie wyników odejmowania za pomocą dodawania; rozumienie odwracalności dodawania i odejmowania; mnożenie i dzielenie w zakresie tabliczki mnożenia (do 100); sprawdzanie wyników dzielenia za pomocą mnożenia; rozumienie odwracalności mnożenia i dzielenia; <u>mnożenie pisemne liczby dwucyfrowej przez jednocyfrową;</u> 	<ul style="list-style-type: none"> - określa wzajemne położenie przedmiotów na płaszczyźnie; - określa wzajemne położenie przedmiotów w przestrzeni; - stosuje pojęcia: <i>przed, za, z tyłu, z przodu, obok, nad, pomiędzy, u góry, na dole, wewnątrz, na zewnątrz</i>; - orientuje się w stronach lewa, prawa strona u siebie, u osób widzianych przodem, tyłem bokiem; - orientuje się w schemacie własnego ciała; - <u>rozpoznaje strony w odbiciu lustrzanym.</u> - rozumie pojęcie liczby; - zapisuje liczby za pomocą cyfr; - wskazuje miejsce liczb na osi liczbowej; - wymienia liczebniki porządkowe w zakresie 100; - <u>odkrywa zasadę wpisywania liczb w ciągu liczbowym;</u> - wyodrębnia liczby parzyste i nieparzyste; - rozkłada liczbę dwu- i trzycyfrową na składniki; - porównuje liczby, dostrzega relacje mniejszości, większości między liczbami, stosuje znaki „<, >, =”; - wskazuje znaczenie cyfry w liczbie; - zapisuje liczby w dziesiętkowym układzie pozycyjnym; - liczy w przód i w tył od danej liczby po 1, po 10 do 100, po 100 do 1000; - odczytuje i zapisuje liczby (w zakresie 1000); - sprawnie dodaje i odejmuje w zakresie 100; - <u>inscenizuje treść zadania;</u> - dokonuje obliczeń zgodnie z kolejnością wykonywania działań; - korzysta z praw: <i>łączności i przemienności dodawania</i>; - dostrzega reguły obowiązujące przy rozwiązaniu zadania; - <u>wyciąga wnioski z nieprawidłowo dokonanych obliczeń;</u> - <u>rozwiązuje i układa zagadki matematyczne;</u> - mnoży i dzieli w pamięci liczby w zakresie 100; - wyszukuje dzielników liczb; - sprawdza wyniki dzielenia za pomocą mnożenia i odwrotnie; - <u>mnoży liczbę dwucyfrową przez jednocyfrową z zastosowaniem prawa rozdzielności mnożenia względem dodawania;</u>
--	---

<p>o) rozwiązywanie równań z niewiadomą w postaci okienka (bez przenoszenia na drugą stronę);</p> <p>p) <u>rozwiązywanie równań z niewiadomą z wykorzystaniem grafów strzałkowych;</u></p> <p>q) <u>rozumienie kolejności wykonywania działań w jednym zapisie;</u></p> <p>r) rozwiązywanie i <u>układanie</u> prostych zadań tekstowych, w tym zadań na porównywanie różnicowe;</p> <p>s) <u>rozwiązywanie prostych zadań tekstowych na porównywanie ilorazowe;</u></p> <p>t) <u>rozwiązywanie i układanie złożonych zadań tekstowych;</u></p> <p>u) <u>rozwiązywanie zadań nietypowych.</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> - <u>mnoży sposobem pisemnym liczbę dwucyfrową przez jednocyfrową;</u> - rozwiązuje równania jednodziałaniowe z niewiadomą w postaci okienka; - <u>rozwiązuje równania z niewiadomą (x) posługując się zapisem w postaci grafów strzałkowych;</u> - rozwiązuje proste zadania tekstowe, w tym na porównywanie różnicowe; - układa pytania do treści zadania; - rozwiązuje zadania poprzez analogię; - <u>układa zadania tekstowe do podanej ilustracji, formuły matematycznej;</u> - <u>graficznie przedstawia sposób rozwiązania zadania tekstowego;</u> - <u>rozwiązuje zadania tekstowe na porównywanie ilorazowe;</u> - <u>rozumie pojęcia: (ile)....razy więcej, (ile)razy mniej;</u> - <u>przekształca treść zadania, zachowując jego sens;</u> - samodzielnie wybiera sposób rozwiązania zadania; - <u>uzasadnia i wyjaśnia drogę dojścia do wyniku rozwiązania zadania;</u> - <u>rozwiązuje i układa złożone i nietypowe zadania tekstowe.</u>
<p>4. Geometria:</p> <p>a) rozpoznawanie i nazywanie figur geometrycznych: <i>koła, kwadratu, prostokąta, trójkąta;</i></p> <p>b) rysowanie odcinków i figur;</p> <p>c) znajomość własności figur;</p> <p>d) <u>rozpoznawanie i nazywanie figur o różnej ilości boków;</u></p> <p>e) <u>obliczanie długości łamanych;</u></p> <p>f) obliczanie obwodów trójkątów i prostokątów;</p> <p>g) <u>modelowanie przestrzenne;</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje i nazywa figury geometryczne: <i>koło, kwadrat, prostokąt, trójkąt;</i> - rysuje odcinki, trójkąty, prostokąty i kwadraty zgodnie z podanymi wymiarami; - określa cechy figur geometrycznych; - <u>rozdziela i nazywa trójkąty: równoramienne, równoboczne, prostokątne;</u> - <u>określa równoległości i prostopadłości;</u> - <u>bada własności niektórych wielokątów;</u> - określa własności figur ze względu na liczbę boków i rodzaj kątów; - <u>rozumie pojęcia: punkt, linia prosta, linia krzywa, linia łamana;</u> - rysuje odcinki, łamane, półproste i proste <u>i określa ich wzajemne położenie (równoległe, prostopadłe);</u> - oblicza długość boków trójkątów, i prostokątów, odcinków, <u>łamanych;</u> - oblicza obwody trójkątów, prostokątów, kwadratów; - <u>przekształca jedne figury w drugie</u> (układanie z pomocą patyczków); - dostrzega jedne figury w drugich; - <u>tworzy i konstruuje własne schematy wzorów geometrycznych;</u>

<p>h) dostrzeganie symetrii;</p> <p>i) rysowanie figur w powiększeniu i pomniejszeniu.</p> <p>5. Wiadomości i umiejętności praktyczne:</p> <p>a) obliczenia pieniężne;</p> <ul style="list-style-type: none"> • znajomość monet i banknotów będących w obiegu, wartości nabywczej pieniądza; • wykonywanie prostych obliczeń pieniężnych (cena , ilość, wartość); • <u>rozumienie pojęć: waluta obca, kursy walut;</u> • <u>dodawanie i odejmowanie sposobem pisemnym prostych wyrażeń dwumianowanych w celu obliczenia kosztu zakupów;</u> • rozumienie pojęcia dług; <p>b) mierzenie;</p> <ul style="list-style-type: none"> • posługiwanie się różnymi rodzajami miar (<u>stopa, kroki, łokieć</u>, linijka); • zapisywanie wyniku pomiaru długości, szerokości, wysokości; • posługiwanie się jednostkami: milimetr, centymetr, metr, kilometr; • wykonywanie prostych obliczeń miarowych; <p>c) ważenie;</p> <ul style="list-style-type: none"> • szacowanie ciężaru przedmiotów (cięższy, lżejszy), ważenie; • używanie określeń: kilogram, pół kilograma, dekagram, gram; • ważenie przedmiotów; • <u>rozumienie pojęć: brutto, netto, tara;</u> • zamiana jednostek masy; <p>d) obliczanie pojemności;</p>	<ul style="list-style-type: none"> - układa kwadrat i inne figury z tangramu; - <u>projektuje wzory geometryczne, mozaiki;</u> - <u>modeluje bryły geometryczne z użyciem klocek GEO;</u> - rozumie pojęcie symetrii; - dostrzega symetrię jednoosiową; - dorysowuje drugą połowę symetrycznej figury; - rysuje figury symetryczne; - dostrzega symetrię wieloosiową; - rysuje figury w powiększeniu i pomniejszeniu. - rozpoznaje nominały pieniężne; - wykonuje proste obliczenia pieniężne; - zamienia monety na banknoty, a banknoty rozmienia na monety; - zamienia złote na grosze oraz grosze na złote; - używa określeń: banknot, moneta, bilon, <u>awers, rewers</u>, orzeł, reszka; - <u>zamiana złotych na dolary i euro w zakresie kursów wyrażanych wartością liczby całkowitej (np. 1 USD = 3 zł, 1 EUR = 4 zł);</u> - planuje zakupy, dysponując określoną kwotą pieniężną, sporządza plan; - oblicza wartość zakupów; - oblicza resztę, jaką otrzyma z zakupów; - wyjaśnia pojęcia: <i>dług</i>, <u>nadpłata;</u> - dokonuje pomiarów korzystając z różnych rodzajów miar (<u>stopa, kroki, łokieć</u>, linijka); - zapisuje wyniki pomiaru używając jednostek: <i>mm, cm, dcm, m, km</i>; - oblicza długość, szerokość, wysokość wskazanych przedmiotów; - <u>zamienia milimetry na centymetry, centymetry na decymetry, centymetry i decymetry na metry, metry na kilometry;</u> - szacuje ciężar przedmiotów, używając określeń: <i>cięższy, lżejszy, jednakowy</i>; - weryfikuje szacunkowe pomiary przy użyciu wagi; - używa określeń: gram, dekagram, pół kilograma, kilogram, <u>kwintal, tona;</u> - waży wybrane produkty, przedmioty i zapisuje wyniki pomiarów w celu formułowania wniosków; - <u>rozwiązuje i układa proste zadania tekstowe na obliczanie wagi brutto, netto i tary;</u> - <u>zamienia jednostki masy;</u> - odmierza i porównuje ilości płynów
--	--

<ul style="list-style-type: none"> • odmierzanie płynów różnymi miarami; • rozumienie określeń: litr, pół litra, ćwierć litra; • wykonywanie prostych obliczeń z użyciem miar masy; • odczytywanie danych zawartych w tabeli; <p>e) odczytywanie temperatury;</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>poznanie różnych rodzajów termometrów;</u> • odczytywanie temperatury z mapy pogody; <ul style="list-style-type: none"> • odczytywanie temperatury powietrza, <u>ciała ludzkiego, płynów;</u> <ul style="list-style-type: none"> • dokonywanie pomiarów temperatury; <p>f) znaki rzymskie;</p> <ul style="list-style-type: none"> • odczytywanie i zapisywanie liczb w systemie rzymskim od I do <u>XXX;</u> • znajomość dni tygodnia, miesięcy; • odczytywanie i zapisywanie dat; <ul style="list-style-type: none"> • porządkowanie chronologiczne dat; • obliczenia kalendarzowe; <p>g) obliczenia zegarowe;</p> <ul style="list-style-type: none"> • posługiwanie się zegarem ze wskazówkami i wyświetlaczem elektronicznym, odczytywanie wskazań zegara w systemie 12- i 24- godzinnym; • rozumienie pojęć: <i>godzina, pół godziny, kwadrans, minuta, <u>sekunda;</u></i> 	<ul style="list-style-type: none"> w menzurkach o różnych wielkościach i kształtach; - mierzy pojemność przy użyciu miarek z podziałką; - używa określeń: <i>litr, pół litra, ćwierć litra;</i> - <u>wykonuje doświadczenia związane z pomiarem pojemności;</u> - wybiera informacje z tabeli do rozwiązania zadania; - <u>uzupełnia dane w tabeli na podstawie dokonanych pomiarów;</u> - <u>odczytuje i sporządza przepisy kulinarne;</u> - rozróżnia różne rodzaje termometrów; - odczytuje i zaznacza wskazania termometru (temperatury dodatnie i ujemne); - odczytuje temperaturę powietrza z mapy pogody; - <u>wskazuje różnice temperatur między najcieplejszym, a najzimniejszym miastem w Polsce;</u> - wyszukuje na mapie pogody państw z najwyższą i najniższą temperaturą powietrza; - dokonuje pomiaru temperatury – prowadzi kalendarz pogody; - dokonuje analizy wyników pomiaru; - <u>zapisuje temperatury dodatnie i ujemne na osi liczbowej;</u> - oblicza spadek i wzrost temperatury; - odczytuje i zapisuje nazwy miesięcy znakami rzymskimi; - <u>odczytuje i zapisuje znaki rzymskie od I do XXX;</u> - przyporządkowuje miesiące do kolejnych kwartałów roku; - odczytuje i zapisuje daty; - wyszukuje w kalendarzu daty ważnych wydarzeń, świąt (<i>Thusty Czwartek, Wielkanoc, Boże Ciało, rozpoczęcie roku szkolnego</i>); - porządkuje daty zgodnie z chronologią wydarzeń; - dokonuje prostych obliczeń kalendarzowych; - wykorzystuje umiejętność dokonywania obliczeń kalendarzowych w sytuacjach życiowych; - odczytuje wskazania zegara w systemach 12- i 24- godzinnym; - uzupełnia godziny na schematach zegarów; - dokonuje prostych obliczeń zegarowych; - praktycznie posługuje się zegarem; - posługują się pojęciami: <i>doba, godzina, pół godziny, kwadrans, minuta, <u>sekunda;</u></i>
--	---

<ul style="list-style-type: none"> • różne określenia godziny 12.00 w nocy; • obliczenia upływu czasu. 	<ul style="list-style-type: none"> - zamienia minuty na kwadranse, godziny i odwrotnie; - stosuje zamiennie pojęcia: <i>godz. 24.00, godz. 0, północ</i>; - rozwiązuje proste zadania tekstowe za pomocą obliczeń zegarowych; - sprawnie oblicza upływ czasu na zegarze; - <u>korzysta z rozkładów jazdy publicznych środków lokomocji;</u> - <u>porównuje wskazania zegara w różnych strefach czasowych (np. rozpoczęcie Nowego Roku w różnych miejscach na świecie).</u>
Zajęcia komputerowe	
<p style="text-align: center;">Treści nauczania</p> <p>1. Posługiwanie się komputerem:</p> <ol style="list-style-type: none"> poznanie elementów zestawu komputera; posługiwanie się myszką, klawiaturą; uruchamianie i wyłączanie komputera; poznanie i rozumienie pojęć: pulpit, plik, folder; uruchamianie stacji dysków CD; otwieranie i zamykanie programów. <p>2. Posługiwanie się wybranymi programami i grammi edukacyjnymi:</p> <ol style="list-style-type: none"> znajomość wybranego edytora graficznego (np.: Point, Power Point, Painter Classic); <ul style="list-style-type: none"> • przeznaczenie programu; • budowa okna programu; • rodzaje pędzli w edytorze graficznym; • rodzaj narzędzi malarskich; • projektowanie prac graficznych; 	<p style="text-align: center;">Efekty kształcenia</p> <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia pojęcie <i>komputer</i>; - nazywa elementy zestawu multimedialnego: <i>monitor, klawiatura, myszka, komputer, drukarka, skaner</i>; - objaśnia przeznaczenie poszczególnych urządzeń zestawu komputerowego; - sprawnie posługuje się myszką i klawiaturą; - stosuje pojęcia: <i>pulpit, plik, folder</i>; - prawidłowo uruchamia aplikację z płyty CD; - prawidłowo zamyka programy oraz wyłącza komputer; - wskazuje i nazywa komputerowe urządzenia wejścia i wyjścia. - objaśnia przeznaczenie programu; - zna budowę okna programu; - stosuje narzędzia <i>Przybornika</i>: np. <i>Zaznacz, Wypełnij kolorem, Ołówek, Pędzel, Gumka, Linia, Krzywa, Wybierz kolor, Elipsa, Prostokąt, Tekst; Paleta kolorów: kolory podstawowe, kolory niestandardowe, pole tekstowe</i>; - dobiera opcje wybranego narzędzia do charakteru tworzonej pracy; - kopiuje, usuwa, wkleja, powiększa, pomniejsza rysunki; - wypełnia kolorem; - komponuje paletę barw; - samodzielnie projektuje obraz z gotowych elementów; - wstawia tekst ozdobny; - <u>wyszukuje i wstawia obrazki Clipart;</u> - <u>ilustruje baśnie obrazkami Clipart;</u> - samodzielnie przygotowuje wizytówkę, kartkę świąteczną, wybierając odpowiednie elementy graficzne; - <u>tworzy obrazkową prezentację mapy pogody;</u>

<p>b) poznanie zasad pracy z edytorem tekstu Word;</p> <ul style="list-style-type: none"> • poznanie działania klawiszy: Spacja, Enter, Caps Lock, Shift, Backspace; • zasady pisania za pomocą klawiatury liter: ą, ę, ż, ź; • zasady pisania znaków interpunkcyjnych; • pisanie prostych tekstów według wskazówek; • stosowanie różnych stylów, rozmiarów i kolorów czcionek; • <u>stosowanie narzędzi numerowania;</u> • kopiowanie, wklejanie, wycinanie tekstu; <p>c) gry edukacyjne;</p> <ul style="list-style-type: none"> • uruchamianie, zamykanie gier edukacyjnych; • korzystanie z gier komputerowych; • posługiwanie się kursorem i myszką. <p>3. Wyszukiwanie informacji w Internecie:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) przeglądanie wybranych stron WWW; b) gromadzenie informacji na wskazany temat; c) przestrzeganie praw autorskich; d) odtwarzanie animacji i prezentacji multimedialnych. <p>4. Korzystanie z poczty elektronicznej.</p> <p>5. Poznanie i stosowanie zasad bezpieczeństwa wynikających z korzystania z komputera, Internetu, multimediiów:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) zasady pracy przy komputerze; 	<ul style="list-style-type: none"> - uruchamia program korzystając z menu <i>Start</i>, rozpoznaje ikonę programu <i>Microsoft Word</i> ; - zna przeznaczenie najważniejszych elementów okna programu; - otwiera nowy dokument tekstowy; - zmienia kolor, rozmiar i rodzaj czcionki; - stosuje zasadę wstawiania spacji po znakach interpunkcyjnych; - zna i stosuje pojęcia: <i>pakiet startowy, kursor</i>; - sprawnie korzysta z klawiszy <i>Backspace</i> i <i>Delete</i>; - wyjaśnia funkcję narzędzia <i>Interlinia, Wyrównaj tekst</i>; - <u>wymienia i stosuje różne style numerowania;</u> - <u>tworzy numerowaną listę;</u> - korzysta z opcji poprawiania błędnie napisanych wyrazów; - kopiuje, wkleja, wycina tekst; - pisze proste teksty według wskazówek nauczyciela; - opracowuje ogłoszenie według podanego wzoru; - wykorzystuje pliki dostępne na <i>Dolnym pasku narzędzi</i>; - <u>korzysta z programu Mistrz klawiatury do doskonalenia techniki pisania bezwzrokowego;</u> - korzysta z wybranych gier edukacyjnych; - wykorzystuje czas na gry komputerowe zgodnie z zasadami higieny pracy. - uruchamia wybraną przeglądarkę; - porusza się po stronie głównej wyszukiwarki; - wyszukuje informacji, zdjęć i grafik na zadany temat; - korzysta z tekstów i obrazów pobranych z Internetu, podaje ich źródło. - zna pojęcia: <i>login, adres e-mailowy, serwer pocztowy</i>; - zna zasady regulaminu konta pocztowego; - odbiera i wysyła wiadomości; - <u>korzysta z innych komunikatorów internetowych i serwisów społecznościowych (skype, facebook).</u> - przestrzega regulaminu pracowni komputerowej; - wymienia niebezpieczeństwa niewłaściwego korzystania z komputera i Internetu; - wyjaśnia zagrożenia wynikające z nieprzestrzegania higieny pracy przy komputerze;
--	---

<p>b) zagrożenia zdrowotne;</p> <p>c) zagrożenia społeczne.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - zna właściwej organizacji pracy przy komputerze; - <u>porządkuje swoje dane przechowywane w komputerze, wykorzystując foldery i podfoldery;</u> - <u>stosuje zasady netykiety (przypoitego zachowania w Internecie);</u> - zna zagrożenia zdrowotne związane z pracą przy komputerze (ból głowy, brak snu, wady kręgosłupa, osłabienie wzroku); - zna zasady obowiązujące w Internecie (prawa autorskie, ochrona danych osobowych); - jest świadomy zagrożeń wynikających z korzystania z Internetu (ograniczenie kontaktów społecznych, brak czasu na zabawę i wypoczynek, uzależnienie od komputera); - jest świadomy niebezpieczeństw wynikających z kontaktów z nieznanymi osobami, podawania swojego adresu; - unika korzystania z niebezpiecznych stron w Internecie; - stosuje się do ograniczeń dotyczących korzystania z multimediiów.
Zajęcia techniczne	
<p style="text-align: center;">Treści nauczania</p> <p>1. Znajomość środowiska technicznego:</p> <p>a) rozpoznawanie maszyn i urządzeń transportowych, wytwórczych, informatycznych, elektrycznych;</p> <p>b) orientacja w rodzajach budowli;</p> <p>c) orientacja w sposobach wytwarzania przedmiotów codziennego użytku („jak to zrobiono?”);</p> <p>d) znajomość ogólnych zasad działania urządzeń domowych;</p> <p>e) znajomość właściwości materiałów papierniczych, tekstylnych, szklanych, plastikowych, metalowych, drewnianych.</p>	<p style="text-align: center;">Efekty kształcenia</p> <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia środki transportu lądowego, powietrznego, wodnego (samochody, samoloty, statki); - <u>klasyfikuje środki transportu według przeznaczenia, miejsc występowania, rodzaju napędu, itp.;</u> - wymienia zalety urządzeń informatycznych (komputer, laptop, notebook, tablet, telefon komórkowy), bezpiecznie z nich korzysta; - rozpoznaje różne rodzaje budowli (przemysłowe, biurowe, mieszkalne, pożytku publicznego) ; określa ich przeznaczenie; - bezpiecznie korzysta z urządzeń elektrycznych; - orientuje się w sposobach wytwarzania przedmiotów codziennego użytku (meble, szklanki, ceramika, tkaniny); - zna podstawowe zasady obsługi domowych urządzeń technicznych (lampka nocna, mikser, odkurzacz, suszarka do włosów); - <u>wymienia właściwości materiałów na podstawie przeprowadzonych doświadczeń (kruchłość, sprężystość, rozciągliwość, twardość, itp.);</u>

<p>2. Realizowanie „drogi” powstawania przedmiotów od pomysłu do wytworu:</p> <p>a) przedstawianie pomysłów rozwiązań technicznych;</p> <p>b) znajomość elementów kultury pracy;</p> <p>c) odczytywanie informacji technicznej.</p> <p>3. Znajomość narzędzi i czynności technologicznych.</p> <p>4. Znajomość zasad ruchu drogowego.</p> <p>5. Poznanie wybranych symboli i znaków powszechnej informacji.</p> <p>6. Projektowanie i wytwarzanie prostych przedmiotów użytkowych.</p> <p>7. Montaż zabawek z gotowych elementów.</p> <p><u>8. Tworzenie autorskich prac technicznych.</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> - <u>wykorzystuje znajomość właściwości materiałów do tworzenia prac technicznych;</u> - <u>ocenia wartość urządzeń technicznych z punktu widzenia ich cech użytkowych.</u> - planuje kolejne czynności zmierzające do wykonania pracy; - dobiera odpowiednie materiały i narzędzia; - przygotowuje stanowisko pracy; - dzieli się zadaniami pracując w zespole; - <u>tworzy pracę zgodnie z zaplanowaną koncepcją;</u> - <u>porównuje wykonanie zadania z planem.</u> - umiejętnie posługuje się: nożyczkami, igłą i napałstkiem, nożem, dziurkaczem, zszywaczem, linijką, centymetrem krawieckim; - sprawnie wykonuje określone czynności technologiczne: <i>obrysowywanie i wycinanie wzorów, odmierzanie długości linijką, składanie, zaginanie, nakłuwanie, zwiżanie, klejenie, przeplatanie, nawlekanie igły, przyszywanie guzików, szycie fastrygą ścięciem okrętowym, krojenie, cięcie materiałów papierniczych i tkanin po liniach prostych i krzywych.</i> - wie, jak bezpiecznie poruszać się po drogach (w tym na rowerze); - zna podstawowe znaki drogowe; - <u>porządkuje znaki drogowe do określonej grupy: znaki informacyjne, ostrzegawcze, nakazu, zakazu;</u> - zna zasady zachowania i korzystania ze środków komunikacji publicznej. - <u>czyta instrukcje, rysunki poglądowe, schematy montażowe.</u> - tworzy zgodnie z wykonanym projektem proste przedmioty użytkowe: zakładka do książki, czapka karnawałowa, pudełko na drobiazgi, ozdoby choinkowe, kwiaty do dekoracji, książeczka, lampion, notes, woreczek do ćwiczeń gimnastycznych, serwetka); - za pomocą technik origami wykonuje składane modele; - tworzy modele samolotów, statków, latawców, wiatraczków z gotowych elementów; - montuje z gotowych zestawów obwody elektryczne szeregowe i równoległe. - tworzy prace techniczne według własnych pomysłów; - <u>projektuje własne wynalazki na podstawie wiadomości z różnych źródeł</u>
---	---

<p>9. Znajomość zasad bezpieczeństwa i higieny pracy.</p> <p>10. Rozwój myśli technicznej:</p> <ol style="list-style-type: none"> stare i nowe urządzenia techniczne; stare i nowe środki transportu; znaczenie urządzeń technicznych w życiu człowieka; <u>znajomość historii myśli technicznej.</u> <p>11. Wartość i znaczenie urządzeń technicznych w życiu człowieka.</p>	<p><u>(podręcznik, encyklopedia);</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - dokonuje prezentacji wykonanej pracy. - zna zasady bezpieczeństwa i higieny pracy; - bezpiecznie używa narzędzi; - zachowuje porządek w miejscu pracy; - sprząta po sobie i pomaga innym w utrzymaniu porządku. - <u>poszukuje informacji w Internecie i innych źródłach na temat starych i nowych urządzeń technicznych;</u> - wymienia stare i nowe środki transportu; - rozumie znaczenie urządzeń technicznych w życiu człowieka; - <u>podaje przykłady udoskonalania narzędzi i urządzeń na przestrzeni wieków (np. od cepa – do kombajnu);</u> - <u>poznaje dawne urządzenia i przedmioty wykorzystywane przez człowieka w gospodarstwie domowym, w pracy rolnika uczestnicząc w wycieczkach do skansenu lub muzeów techniki, kolejnictwa itp.;</u> - <u>poznaje historię wybranych wynalazków; systematyzuje wiedzę na temat znaczenia postępu technicznego);</u> - <u>zna nazwy zawodów technicznych i potrafi je krótko scharakteryzować.</u> - określa wartość urządzeń technicznych z punktu widzenia cech użytkowych (łatwa lub trudna obsługa), ekonomicznych (tanie lub drogie w zakupie i użytkowaniu), estetycznych (ładne lub brzydkie).
Wychowanie fizyczne i edukacja zdrowotna	
<p style="text-align: center;">Treści nauczania</p> <ol style="list-style-type: none"> W zakresie sprawności fizycznej: <ol style="list-style-type: none"> realizowanie marszobiegu; wykonywanie próby mięśni brzucha i próby gibkości dolnego odcinka kręgosłupa; pokonywanie przeszkód naturalnych i sztucznych. W zakresie treningu zdrowotnego: <ol style="list-style-type: none"> przyjmowanie pozycji wyjściowych i ustawienia do ćwiczeń, wykonywanie przewrotu w przód; skakanie przez skakankę, wykonywanie przeskoków jednonóż i obunóż nad niskimi przeszkodami; wykonywanie ćwiczeń równoważnych bez przyboru, z przyborem i na przyrządzie. W zakresie sportów całego życia i wypoczynku: 	<p style="text-align: center;">Efekty kształcenia</p> <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - realizuje marszobieg trwający co najmniej 15 minut; - umie wykonać próbę siły mięśni brzucha oraz próbę gibkości dolnego odcinka kręgosłupa; - potrafi pokonywać przeszkody naturalne i sztuczne. - przyjmuje pozycje wyjściowe i ustawienia do ćwiczeń oraz wykonuje przewrót w przód; - skacze przez skakankę, wykonuje przeskoki jednonóż i obunóż nad niskimi przeszkodami; - wykonuje ćwiczenia równoważne bez przyboru, z przyborem i na przyrządzie. - posługuje się piłką: rzuca, chwytą, kożłuje, odbija i prowadzi ją;

<p>a) rzucanie, chwytanie, kozłowanie, odbijanie i prowadzenie piłki;</p> <p>b) jazda na rowerze, wrotkach;</p> <p>c) przestrzeganie zasad poruszania się po drogach;</p> <p>d) udział w zabawach, minigrach i grach terenowych, zawodach sportowych;</p> <p>e) respektowanie reguł gry;</p> <p>f) przestrzeganie zasad zdrowej rywalizacji.</p> <p>4. W zakresie bezpieczeństwa i edukacji zdrowotnej:</p> <p>a) troska o higienę osobistą i otoczenia;</p> <p>b) dbałość o właściwe odżywianie i aktywność fizyczną;</p> <p>c) świadomość zagrożeń wynikających z samodzielnego zażywania leków i stosowania środków chemicznych;</p> <p>d) troska o prawidłową postawę ciała;</p> <p>e) bezpieczeństwo podczas zajęć ruchowych;</p> <p>f) bezpieczeństwo w szkole;</p> <p>g) bezpieczeństwo w miejscu do zabaw, gier ruchowych;</p> <p>h) umiejętność zwracania się o pomoc w sytuacji zagrożenia zdrowia lub życia.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - jeździ np. na rowerze, wrotkach; przestrzega zasad poruszania się po drogach; - bierze udział w zabawach, minigrach i grach terenowych, zawodach sportowych, respektując reguły i podporządkowując się decyzjom sędziego; - wie, jak należy zachować się w sytuacjach zwycięstwa i radzi sobie z porażkami w miarę swoich możliwości. - dba o higienę osobistą i czystość odzieży; - przebiera się w strój sportowy, zmienia obuwie; - przestrzega zasad wietrzenia pomieszczeń; - wie, jakie znaczenie dla zdrowia ma właściwe odżywianie się oraz aktywność fizyczna; - wie, że nie może samodzielnie zażywać leków i stosować środków chemicznych; - dba o prawidłową postawę, np. siedząc w ławce, przy stole; - przestrzega zasad bezpiecznego zachowania się w trakcie zajęć ruchowych; posługuje się przyborami sportowymi zgodnie z ich przeznaczeniem; - potrafi wybrać bezpieczne miejsce do zabaw i gier ruchowych; - wie, do kogo zwrócić się o pomoc w sytuacji zagrożenia zdrowia lub życia.
---	---

6. Kryteria oceny osiągnięć uczniów i metody ich sprawdzania

Kontrola i ocena osiągnięć uczniów stanowi nieodłączny element monitorowania procesu kształcenia i wszechstronnego rozwoju dziecka. Monitorowanie polega na systematycznym gromadzeniu informacji o warunkach, przebiegu i rezultatach działań dydaktyczno-wychowawczych. Służy nauczycielowi do przygotowania oceny semestralnej i rocznej oraz stanowi ewaluację własnej pracy nauczyciela. Podstawową metodą sprawdzania osiągnięć ucznia jest bieżąca obserwacja pracy i zachowania oraz analiza sprawdzianów, kart pracy, wytworów plastycznych, technicznych, wypowiedzi ustnych i pisemnych. Niemniej istotne są rozmowy, wywiady z rodzicami oraz z nauczycielami uczącymi w danym zespole klasowym, rozmowy z innymi pracownikami szkoły. Dobrą praktyką jest gromadzenie i dokumentowanie informacji o uczniu w tzw. „teczkach rozwoju”. Stanowią one cenne źródło wiedzy dla nauczyciela, rodzica i dziecka, gdyż dają możliwość śledzenia rozwoju poszczególnych umiejętności i określania poziomu umiejętności kluczowych w trzyletnim cyklu kształcenia.

Prawidłowe planowanie pracy z uczniem musi być poprzedzone właściwą diagnozą poziomu jego dojrzałości szkolnej, z uwzględnieniem poziomu rozwoju emocjonalnego i społecznego. Znając wyjściowy stan w rozwoju uczniów, łatwiej jest ocenić postępy i wysiłek, nawet wtedy, gdy są one niewielkie. Zgromadzone informacje pozwalają nauczycielowi dostosować wymagania edukacyjne do strefy najbliższego rozwoju dziecka, a także dobrać odpowiednie kryteria, metody i formy oceny. Należy przy tym pamiętać o konieczności indywidualizowania i różnicowania ocen odpowiednio do możliwości edukacyjnych i wkładanego wysiłku ucznia.

W związku z objęciem od roku szkolnego 2014/2015 obowiązkiem szkolnym dzieci sześcioletnich, szczególne znaczenie pełni funkcja motywacyjna oceny szkolnej. Aby rozbudzić i podtrzymać aktywność poznawczą uczniów, istotną rolę odgrywa przyjazny sposób oceniania. Nauczyciel powinien oprócz wyjaśniania i stawiania uczniom zrozumiałych wymagań, nagradzać ich uśmiechem, słowem, gestem, chwalić za wysiłek i zachęcać do dalszej pracy. Ocena powinna uwzględniać indywidualne predyspozycje dziecka, aby w jak największym stopniu wspomagała jego rozwój, motywowała do nauki. Ocenie powinny podlegać różne formy aktywności i umiejętności uczniów, tak aby u każdego z nich dostrzec mocne strony i te, które wymagają usprawnienia, doskonalenia. Nauczyciel powinien pamiętać o ocenianiu zarówno wiedzy i umiejętności uczniów, jak też ich zachowania i postawy. Należy jednak unikać oceniania zbyt wielu aspektów naraz, aby dziecko nie pogubiło się w wymaganiach, których od niego się oczekuje i nie zniechęciło się do nauki. Aby ocenianie spełniało funkcję wspierającą, należy:

- dostosowywać wymagania do indywidualnego rozwoju, specyficznych potrzeb i możliwości uczniów;
- udzielać uczniom informacji zwrotnej (wskazywać na przyczyny niepowodzeń i sposoby ich eliminowania);
- uświadamiać uczniom, że nie uczą się dla stopni, lecz dla własnego rozwoju;
- doceniać każdy, nawet najmniejszy sukces dziecka.

Zgodnie z wymogami MEN w zakresie oceniania i klasyfikowania uczniów w klasach I–III szkoły podstawowej śródroczne i roczne oceny klasyfikacyjne z zajęć edukacyjnych są ocenami opisowymi. Ocena śródroczna powinna zawierać informacje o postępach w nauce i zachowaniu ucznia oraz wskazówki/zalecenia do dalszej pracy. Natomiast ocena roczna uwzględnia zmiany w rozwoju dziecka wynikające z realizacji zaleceń zawartych w ocenie śródrocznej. Ocenianie osiągnięć edukacyjnych

i zachowania ucznia odbywa się w ramach oceniania wewnątrzszkolnego¹⁵. Oznacza to, że oprócz obowiązkowych ocen opisowych, nauczyciele mogą stosować ocenianie częściowe zgodnie z kryteriami zawartymi w wewnątrzszkolnym systemie oceniania funkcjonującym w danej szkole.

Nauczyciele mają możliwość oceniania postępów uczniów w nauce:

- stosując oceny częściowe (bieżące) zawarte w obowiązującym w danej szkole wewnątrzszkolnym systemie oceniania;
- wyrażając za pomocą skali punktowej lub procentowej poziom opanowania sprawdzanych wiadomości i umiejętności;
- używając komentarza ustnego wskazującego na mocne i słabe strony ocenianej pracy;
- używając komentarza w postaci krótkiej recenzji pracy pisemnej, w której otrzyma informację zwrotną o tym, co zrobił dobrze, co musi poprawić i w jaki sposób;
- stosując inne sposoby oceny według pomysłu nauczyciela, (np.: naklejki, pieczętki, symbole graficzne, określenia słowne: *Brawo!*, *Super!*, *Sehr gut!*, *Staraj się tak dalej!*, *Popracuj jeszcze!*, *Bądź bardziej uważny!* itp.);
- przygotowując wnikliwą ocenę opisową wskazującą na poziom wiadomości i umiejętności dziecka w stosunku do wymagań edukacyjnych.

Ocena ma być przyjazna, a więc stanowić nagrodę za każdy przejaw aktywności, wysiłku na miarę możliwości dziecka. Rolą nauczyciela jest stworzenie dziecku poczucia bezpieczeństwa podczas wykonywania zadań, aby nie odczuwało strachu przed negatywną oceną (karą). Zmotywowane do pracy perspektywą nagrody, będzie naturalnie aktywne, spontaniczne, chętne do podejmowania wysiłku intelektualnego. W związku z tym, że głównym założeniem programu jest rozwijanie myślenia naukowego i ciekawości poznawczej, proponuje się oprócz tradycyjnego bieżącego oceniania wiedzy, umiejętności i zachowania, ocenianie uczniów poprzez nagradzanie ich za aktywność badawczą.

Wyznacznikami aktywności badawczej są:

- dostrzeganie zależności;
- odkrywanie prawidłowości;
- wyciąganie wniosków;
- stawianie hipotez;
- pomysłowość;
- poszukiwanie rozwiązań;
- rozwiązywanie problemów;
- zaangażowanie w wykonywane zadanie;
- doprowadzanie rozpoczętego zadania do efektu finalnego.

Nie ograniczając pomysłowości nauczycieli co do formy nagradzania uczniów, w materiałach dodatkowych do programu znajdują się karty ze znaczkami – motywatorami z wizerunkiem „Pana Ciekawskiego”, które po wydrukowaniu i wycięciu mogą służyć nauczycielom do bieżącego nagradzania różnych przejawów aktywności dziecka. Postać „Pana Ciekawskiego” na zajęciach z języków obcych ma odpowiednio zmienioną nazwę. Na zajęciach języka angielskiego nazywa się ją „Mr. Curious”, w języku niemieckim – „Max Frage”. Jest to uzasadnione tym, że w edukacji wczesnoszkolnej w zakresie języka niemieckiego nie wprowadza się użycia formy grzecznościowej kierowanej do osób dorosłych. Forma „Max Frage” jest neutralna i zachowuje dystans, ponieważ

¹⁵ Rozporządzenie MEN w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych. Dz. U. Nr 83, poz. 562, z późn. zm. *Tekst jednolity z dn. 10 grudnia 2010 r.*

zawiera imię i nazwisko i umożliwia formułowanie pytań w dialogu w drugiej osobie liczby pojedynczej.

Atrakcyjną formą oceny podsumowującej roczną pracę uczniów na zajęciach z edukacji przyrodniczej jest zdobywanie przez uczniów sprawności:

- „Obserwator przyrody” – po klasie I;
- „Badacz przyrody” – po klasie II;
- „Ekspert w dziedzinie przyrody” – po klasie III.

Biorąc pod uwagę całoroczny wysiłek i zaangażowanie dzieci na zajęciach przyrodniczych, wychowawca klasy powinien zadbać, aby każdy uczeń zdobył sprawność i otrzymał pamiątkowy dyplom. Ma to być zachętą i motywacją do pracy w kolejnych latach nauki.

Nagrodą na zakończenie rocznych zajęć z języka angielskiego i języka niemieckiego będą paszporty dla uczniów:

- „Miłośnik języka” – po klasie I;
- „Znawca języka ” – po klasie II;
- „Mistrz języka” – po klasie III.

Bibliografia

1. Krzyżewska Jadwiga, 1998. Aktywizujące metody i techniki w edukacji wczesnoszkolnej, cz. I. Agencja Usługowa „Omega”, Suwałki.
2. Krzyżewska Jadwiga, 2000. *Aktywizujące metody i techniki w edukacji cz. II*. Agencja Usługowa „Omega”, Suwałki.
3. Matczuk Aniela, Lemieszek Elżbieta. *Mali badacze – eksperymenty i doświadczenia w wieku przedszkolnym*, www.przedszkole11.info.pl/artykuly/376
4. Nawrocka-Groś Mirosława, *Metody i techniki nauczania języka obcego w kształceniu zintegrowanym*. www.profesor.pl/publikacja,14409
5. Okoń Wincenty, 1995. *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*. Wyd. „Żak”, Warszawa.
6. Potocka Bożena, Nowak Lesława, 2002. *Projekty edukacyjne*. Zakład Wydawniczy SFS, Kielce.
7. Rozporządzenie MEN w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych. Dz. U. Nr 83, poz. 562, z późn. zm. Tekst jednolity z dn. 10 grudnia 2010 r.
8. Rozporządzenie MEN z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół. Dz. U. z 2009, Nr 4, poz. 17.
9. Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dn. 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie (2008/C111/01).
10. Żylińska Marzena, 2013. *Neurodydaktyka, czyli nauczanie przyjazne uczniowi*. Azymut, Wydawnictwo Naukowe UMK.